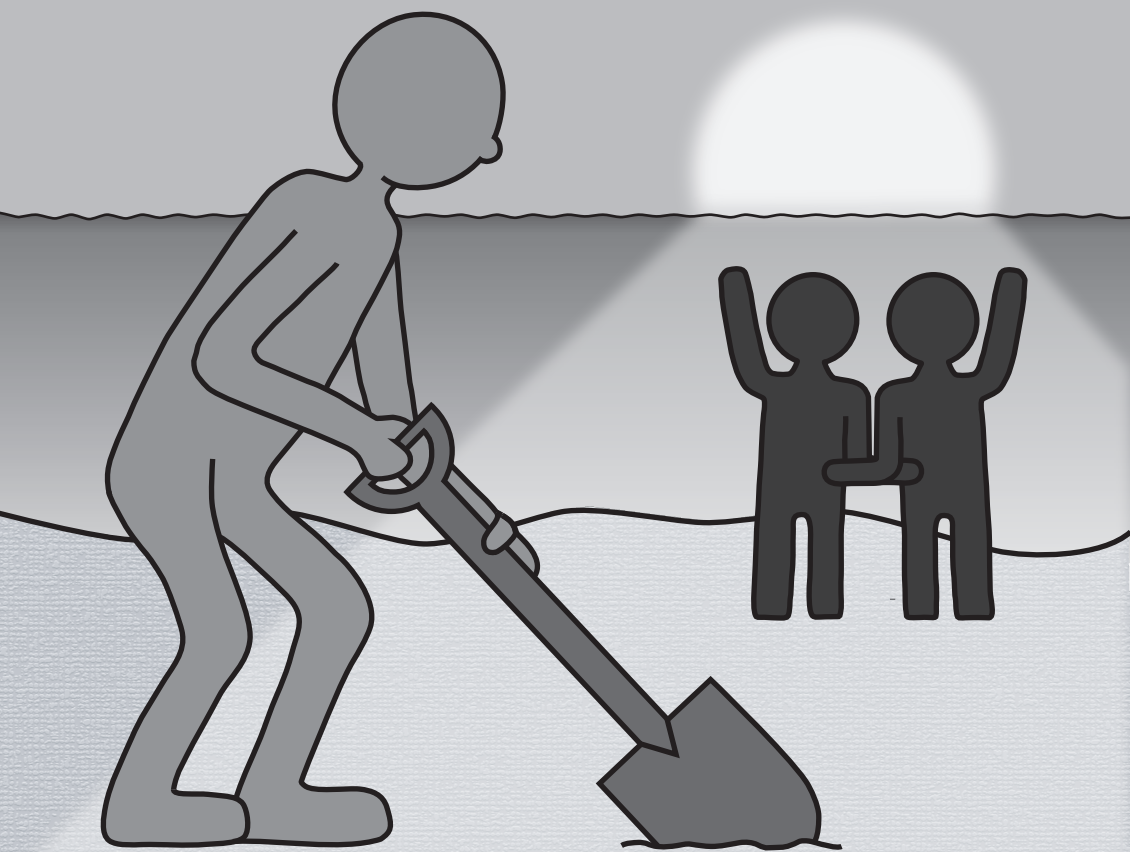

Kjell Arne Morland

Sant menneske, sunt vidsyn

Om lengsler, briller og kristent liv med mening

Kjell Arne Morland

Sant menneske, sunt vidsyn

Om lengsler, briller
og kristent liv med mening

Morland Data og Grafiske ANS

Trykk: Haugesund Bok & Offset

Sideombrekking: Morland Data og Grafiske ANS

Illustrasjoner: Marit Skottvold Daaland

Forside og bakside: Ingebjørg Morland

ISBN 978-82-995733-1-3

Forord

Vi sier ofte at det å være kristen gir *mening* til livet. Hva mener vi med det? På hvilken måte kan kristentroen gi mening? Det går an å svare på mange måter på det spørsmålet. I denne vesle boka skal jeg gi noen svar ut fra to ulike innfallsvinkler:

I *første* delen av boka tar jeg utgangspunkt i at de fleste mennesker i ny og ne kjenner på *indre lengsler* etter en bedre verden å leve i. Vi kjenner på lengsler etter rettferdighet, fellesskap som fungerer, dypere åndelighet og skjønnhet. Dette er lengsler som jeg tror at Gud har lagt ned i oss, og som Bibelen sier at Han vil ta på alvor og oppfylle. Dermed tar Gud det sanne mennesket på alvor, og han utfordrer alle kristne til å gjøre det samme.

I *andre* delen av boka tar jeg utgangspunkt i at alle ser på verden gjennom briller. Ingen av oss klarer å se på verden rundt oss med et helt nøytralt blikk, for vi har alle sammen vokst opp i en familie og en kultur som har preget måten vi tenker på. Å se på verden med kristne ”briller” gir oss et hverdagsnært og meningsfullt vidsyn.

Begge disse innfallsvinklene er inspirert av den anerkjente Nytestamente-forskeren N.T.Wright fra England. Jeg ble oppmerksom på ham da jeg var på studietur der i 2002, og jeg har lest mye av ham etterpå. Jeg bruker tanker fra ham om lengslene, berøringen og forsmaken i første delen av boka, og om brillene og det bibelske dramaet i andre delen. Det er ikke så dumt å få impulser fra engelsk kirkeliv inn i en norsk sammenheng.

Det nye i denne vesle boka handler ikke om innholdet i den kristne tro. Det nye for meg har vært den hjelpen jeg har fått til å sette det som er velkjent inn i nye sammenhenger, på en måte som hjelper meg til å holde fast på livet slik det er. Jeg har fått se nye sider ved hvordan kristentroen kan gi mening til den hverdagen jeg lever i. Jeg skriver boka i håp om at andre som leser den kan få tilsvarende hjelp.

Jeg begynte å arbeide med boka på forsommeren 2007 da jeg på grunn av en delvis sykemeldning hadde god tid til å forberede to bibeltimer i Melhus. Det heftet jeg delte ut på dem, har mange gitt en respons på, og jeg er takknemlig for de tilbakemeldingene. Siden jeg ikke er så flink til å tegne, er jeg svært takknemlig for at min datter, Ingebjørg, tok på seg å lage omslaget, og for at Marit Daaland tok på seg å illustrere boka inni. Min far har i siste instans gjort en fin jobb med å ferdigstille datafilene til trykkeriet, og han skal takkes mye for det.

Kjell Arne Morland,
sokneprest Hølonda, Melhus
Melhus april 2008

Innhold

Del I: Sant menneske

1. Lengslene.....	7
2. Berøringene.....	14
3. Forsmakene.....	21
4. Rollene.....	28

Del II: Sunt vidsyn

5. Brillene	35
6. Fortellingene.....	39
7. Hovedskikkene	49
8. Hverdagene.....	65
9. Grunnspørsmålene	73

Samtalespørsmål.....	75
Detaljert innholdsliste.....	78
Hovedkilder	80

Del I:

Sant menneske

Om å oppfylle indre lengsler

1. Lengslene

Det er noe merkelig med oss mennesker. Vi kan noen ganger komme til å kjenne på at vi lengter etter et annet liv, eller en annen kvalitet over livet. Det er som om vi ikke er helt tilfreds med hvordan vi har det til daglig.

Dersom utviklingslæren sier hele sannheten om oss, så skulle vi tro at de lengslene bare handlet om å bli sterkere og ta oss lettere fram i livet. For i utviklingslæren handler det om at den sterkeste overlever. Vi har nok slike lengsler i oss, men ikke bare det. Vi har også noen som går i en helt annen retning. Hvor kommer de fra? Vi kan kjenne på lengsler etter rettferdighet, etter bedre fellesskap, etter dypere åndelighet, etter skjønnhet, eller etter andre goder. Vi kjenner dem ikke hele tiden. Vi kjenner dem ikke like sterkt hver gang. Men av og til dukker de fram hos de fleste av oss.

Lengselen etter rettferdighet

Da jeg var ung, sang vi en sang som var svært populær: *"I natt jag drömde nogot som jag ikke drömt förut. Jag drömde det var fred på jord, och alla krig var slut."* Jeg tror vi sang denne sangen ofte fordi den satte ord på noe vi alle følte på. Midt i en verden med mye urett, kjente mange av oss på en lengsel etter en verden der alt er godt og der alt er på plass. Vi ønsket oss et samfunn der det er trygt å bo for alle og der alle får det de har rett på. Nå for tiden snakkes det så mye om at vi kan ødelegge jorden med CO2-utslippene våre. Hvem av oss skulle vel ikke ønske å kunne leve mer i pakt med det som naturen tåler, dersom det kan redde jorda?

Vi har klare meninger om at forhold kan være urettferdige. Allerede småungene kan midt i leken komme til å rope ut: *"Det er urettferdig!"* De fleste ting som går i stykker, kan repareres. Men urettferdighet, hvorfor er det så vanskelig å få på plass? Vi prøver, og vi er kommet lenger i Norge enn mange andre steder i verden. Vi har både politikere, politi og rettsvesen. Mange ganger får vi det til, men ikke helt. Det er alltid nok urettferdighet igjen. Uskyldige lider, skyldige slipper unna. Det skal vel ikke være slik?

Hvor kommer denne *lengselen etter rettferdighet* fra? Er den bare en urealistisk drøm? Eller er det en gjenklang fra en stemme som kommer til oss for det indre øret vårt? Kanskje det er Guds egen stemme? Kanskje det er Gud som på sin stille måte vil få oss i tale, for å minne oss om at han skapte oss til et mye bedre liv enn det som vi nå lever. Kanskje det er han som utfordrer oss: *"Dette vil jeg gjøre noe med. Dette kan du gjøre noe med"*.

Lengselen etter fellesskap som fungerer

Det skjer hver eneste dag over hele kloden: To unge blir forelsket. De ser hverandre dypt inn i øynene og drømmer sammen om en lykkelig framtid. De har oppdaget at de har det så godt sammen, at de ønsker å satse sammen. Det gjør de selv om de ser rundt seg hvor vanskelig det er å få det til. Altfor mange ekteskap ender i skilsmisse. Det er ofte et resultat av utallige krangler og kanskje også bruk av vold.

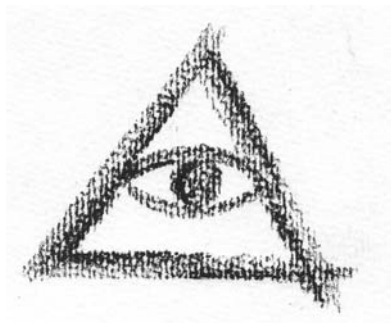

Vi mennesker er laget slik at vi fungerer best i gode fellesskap. Det er et faktum at vi er ”innfelt i hverandres liv”, slik en har sagt det. De fleste har det best når de lever i en familie der alle er glade i hverandre, når de har en arbeidsplass der de samarbeider godt, og når samfunnet rundt dem er preget av solidaritet. De fleste lengter etter at det skal være slik, og de prøver så godt de kan å få det til. Likevel opplever vi så altfor ofte at det ikke fungerer. Hvorfor er det slik? De som mislykkes i et parforhold og flytter for seg selv, hvorfor er det slik at de ofte lengter etter å bli en del av et nytt forhold? Er det fordi vi dypest inne vet at vi er skapt til å leve i gode fellesskap, selv om det er mye vanskeligere å få det til enn vi trodde? En har sagt: ”Hjertet ønsker ikke ære, makt, privilegier eller effektivitet. Det søker et fellesskap som består i å gi og i å motta”.

Dermed har vi vel også i oss en *lengsel etter fellesskap* som fungerer? Kan det også være en gjenklang fra Guds stemme som kommer til oss for det indre øret vårt? Er det nok en gang Gud som på sin stille måte vil få oss i tale, for å minne oss om at han skapte oss til et mye bedre liv enn det som vi nå lever? Er det han som utfordrer oss: ”*Dette vil jeg gjøre noe med. Dette kan du gjøre noe med*”?

Lengselen etter åndelighet

Vi skulle tro at nordmenn flest var de lykkeligste mennesker i denne verden. Vi lever i et av de samfunnene som har kommet lengst i å virkeliggjøre rettferdighet for alle, og vi har det vi trenger materielt sett. Vi lever i overflod. Vi vet at vi har en oljerikdom som trykker framtida vår på en god måte.

De fleste av oss har så romslig økonomi at vi kan ha en aktiv og innholdsrik fritid. Og TV-kanalene forer oss med underholdning kveld etter kveld. Hvorfor kjenner så mange på at de ikke er fullt ut lykkelige likevel? En har sagt: "Vi har alt, men det er også alt vi har". En annen filosof har sagt at det vestlige mennesket opplever to tragedier i livet: Den ene er å ikke ha alt det man ønsker seg av materielle ting. Men den andre er å oppnå det, for da oppdager man at lengslene likevel ikke ble stillet, og så må man ut på jakt etter nye måter å stille dem på.

Det går an å leve så hektisk og vellykket at man ikke opplever lengselen etter åndelighet. Familie, hus, arbeid og fritid fyller all tiden i et rivende tempo. Men før eller siden kommer det en tid for ettertanke til de fleste: Er dette virkelig alt? Har ikke livet også en dypere side? Har ikke han rett som en gang sa: "Det viktigste i livet kan man ikke kjøpe for penger"?

I forrige århundre var ateismen på framgang her i Europa. Mange spådde at religionen var på vei ut. Kjente filosofer, kommunister, psykologer og mange andre forståsegpåere fikk folk til å tro at det ikke finnes noen Gud. Lenge så det ut til at de vant fram. Mange spådde at hele Europa ville bli så avkristnet at det ikke ville være mange tilbake som trodde på Gud. Nå vet vi noe annet. Nå ser vi at interessen for religiøsitet fortsatt er stor. Folk prøver seg med alle slags

religioner og religiøse erfaringer. Gudstro er in i tiden igjen. Det fungerte ikke å kvele den. Den kom tilbake. For lengselen etter åndelighet sitter for dypt i oss.

Hvor kommer denne *lengselen etter åndelighet* fra? Er den bare en svakhet vi har fordi vi trenger noen å støtte oss til? Men også sterke mennesker tror på Gud. Kanskje det heller er en gjenklang av Guds stemme som kommer til det indre øret vårt? Kanskje det er Gud som på sin stille måte vil få oss i tale, for å minne oss om at han skapte oss til et mye bedre liv enn det som vi nå lever. Kanskje det er han som utfordrer oss: *”Det finnes mer å leve for i denne verden enn det som kan kjøpes og forbrukes”*.

Lengselen etter *skjønnhet*

Noen ganger byr livet på opplevelser som tar oss så sterkt at det går ilninger nedover ryggen eller kommer gledes-
tårer fram i øyenkroken. Det kan være i en konsertsal, at det plutselig kommer over oss en følelse av å oppleve paradiset på jord. Det kan være ute i naturen ved et stille vann, der synet av fugler og planter skaper en ro som vi ikke trodde

vi skulle komme til å oppleve. Det kan være i et selskap som er så muntert og trivelig, og der maten er så usedvanlig velsmakende at vi gir oss ende over. Dette er store øyeblikk i livet som vi kan leve lenge på. Men like fort som følelsen kom over oss, like fort kan den forsvinne igjen. Det vanlige livet fortsetter. Men i et glimt har vi opplevd at livet kan by på en *skjønnhet* og dybde som overgår det meste. Hvorfor kan det ikke være slik oftere? Hvorfor bare i små glimt?

Kanskje er denne lengselen også plantet i oss av Gud? Kanskje dette er enda en måte han bruker for å få oss i tale, for å minne oss om at han skapte oss til et mye bedre liv enn det som vi nå lever. Kanskje det er han som på nytt utfordrer oss: ”*Dette kan det bli mer av*”.

Det sanne mennesket

Å kjenne på slike lengsler, er en del av det å leve et helt vanlig liv. Det er ingen som presser dem på oss utenfra. De kommer opp i oss innenfra. De er en del av det indre livet vi lever med tanker og følelser. De er en del av det sant menneskelige.

Samtidig er vi nå på sporet av det som er viktigst i kristenlivet. Det handler nemlig ikke om en frelse som kommer til oss utenfra for å bringe oss bort fra det vi er. Det handler om å *nyskape mennesket*.

Kristendom handler om å *fornye og fordype det som er ekte menneskelig*. Det handler om å bli det sanne mennesket. Det handler om å bli slik som Gud skapte oss til å leve en gang i tidenes morgen, det som mennesket selv ødela ved syndefallet. Etter det har så altfor mye gått på tverke for oss. Men Gud ønsker å gjenreise hele skaperverket til sin opprinnelige skjønnhet. Han ønsker at vi skal bli sanne mennesker igjen, som får til å leve i rettferdighet og gode fellesskap, både med hverandre og med Gud.

Det er så altfor mye i norsk fromhet som i praksis har sagt det motsatte. Får jeg lov til å overdrive litt? Mange har fått en følelse av at en kristen trekker seg ut av denne verden. Det viktige er å samles på be-
dehuset eller i kirken, og å leve på en måte som er full av plikter og for-
sakelser. Det viktige i livet blir å beskytte troen, slik at man ikke fristes

til å falle fra. Det store livsmålet blir å komme seg velberget til himmelen etter døden. Når vi bare tenker slik, blir det lett for mye verdensflukt som ikke tar det vanlige livet på alvor.

Dette var nok et større problem for kristne når vi går femti år eller mer tilbake i tiden. Da tenkte mange for eksempel at den som ble kristen, måtte slutte med å være aktiv i idrett. Slike fordommer finnes fortsatt. Det er ikke mange årene siden at en av naboene våre uttrykte stor forundring over at vi som var kristne, lot ungene våre være med på så mange aktiviteter utenom kirke og bedehus.

En familie som vi kjenner, var en kveld opptatt med å hjelpe en innvandrersfamilie med å flytte. Det ble mange vendinger med bil og tilhenger, og ruta gikk forbi bedehuset, der det var mange biler parkert. På en av de siste turene slo det dem: Tenk hvor mange ressurspersoner som er samlet på bedehuset i kveld. Tenk hva de kunne få til ovenfor mennesker som trenger hjelp!

Hvordan gir kristentroen mening til livet? Det første svaret jeg vil gi i denne boka, er dette: *Det gir mening å være en kristen, fordi det tar det vanlige livet på alvor. Gud vil stille lengsler som nesten alle mennesker bærer på inne i seg. Gud vil gjøre sitt for å oppfylle dem, og han vil ha oss med på å gjøre det.*

De indre lengslene er et *minne* i oss om hvordan det engang var å leve som et sant menneske, De er også *forhåpninger* i oss om hvordan vi en gang i framtiden skal få leve igjen. Samtidig er lengslene et *kall* til oss. Når vi forsøker å leve slik at vi stiller dem, kan vi gjøre livet godt for hverandre.

2. Berøringene

Når det gjelder Gud, er det mye vi ikke forstår. Hvis Gud finnes, hvor er han? Vi lever i vår verden. Hvor er Guds verden? Kan de to komme i berøring med hverandre?

På slike spørsmål gir kristendommen sitt bestemte svar. Andre religioner gir andre svar. Det kan være nyttig å se på to av de som tenker på en helt annen måte enn kristne. Det kan være lettere å se hva kristne tror, når vi ser det på bakgrunn av det som er annerledes. Alle de tre typene religion som jeg nå beskriver, springer ut fra dype erfaringer som mennesker har gjort. Men de erfaringene er svært ulike.

Mange tror at alt er Gud

Det går an å bli så grepet av ærefrykt overfor naturen, at man uvilkårlig tenker: Her ser jeg inn i det guddommelige! Det kan være finslipte detaljer i små blomster. Det kan være et strålende utsyn fra en fjelltopp. Det kan være himmelrommets dybder eller menneskekroppens mysterier. Vi har sikkert blitt grepet av en slik ærefrykt noen og enhver av oss.

I mange religioner fra Østen har man tenkt denne tanken helt ut til sin ytterlighet, slik at man får en type religion som sier at

Guds verden og vår verden er den samme!

Dette kaller vi *Panteisme*. Gud gjemmer seg ikke noe sted, han fyller alt som finnes med nærværet sitt. Gud er overalt og i alt. Alt er guddommelig. (Guds verden er tegnet med loddrette streker, vår verden med vannrette streker). Enten vi ser på fine trær, flotte dyr, korn, veps, kroppsceller, biler, pengesedler eller hva som helst, kan vi si: Der er Gud, det er Gud. Guds verden og vår verden går helt opp i hverandre.

Dette er en måte å tenke på som kan skape stor respekt for alt som finnes, fordi alt er fylt av og gjennomstrømmet av guddommelig kraft. Tankegangen blir mer og mer populær her i Vesten også. Vi lever i klimakrisens tidsalder, og trenger en måte å tenke om naturen på som skaper respekt og ærefrykt overfor den. Den som tenker panteistisk, kan bli sterkt motivert for å sette alle krefter inn på å ta vare på jorda.

Dersom et menneske som tenker slik, skal komme i kontakt med Gud, må man søke innover i seg selv eller innover i den verden som omgir oss. Man kan ikke be til en Gud som er utenfor verden. Man kan i stedet søke etter de guddommelige kreftene som finnes dypt inne i oss og overalt rundt oss.

Et stort problem med denne måten å tenke på, er at man ikke kan ta et skikkelig oppgjør med det onde i verden. Alt som finnes er jo Gud, da må vel også sykdom, jordskjelv og tsunamier være det? I alle fall om man skal tenke helt konsekvent? Når Gud fyller alt, kan han ikke gjøre mer. Om forholdene er aldri så urettferdige, om fellesskapene er aldri så vonde, så kan ikke Gud gjøre mer enn å fylle verden slik han gjør. Så får vi venne oss til den verden som er.

Det som i alle fall er sikkert, er at ingen Gud kan komme utenfra for å redde oss. Hver og en av oss kan komme i nærmere kontakt med gudskreftene, slik at vi kan frigjøres til å leve bedre. Da kan det bli bedre forhold rundt oss selv. Men i de store forhold kan vi neppe

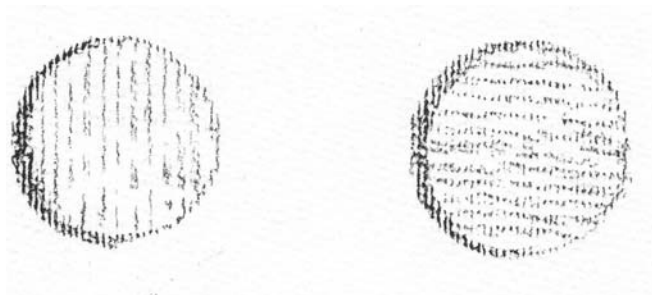
forvente noen særlig forbedring. For da må så og si alle mennesker slippe fram gudskreftene i seg selv, og det er vel urealitisk å tenke seg at det skal kunne skje?

Mange tror at Gud ikke bryr seg

Mange mennesker gjør den vonde erfaringen at de prøver å be til Gud, men får ikke svar. Det er som om bønnene ikke en gang når fram til taket i det rommet de sitter i. Selv om mange ber til Gud, ser det ikke ut som om ulykkene blir færre eller at ondskapen blir mindre. Kan det da finnes en allmechtig Gud som bryr seg? Noen tar utgangspunktet i slike erfaringer, og tenker dem ut til sin ytterste konsekvens, og vi får den andre hovedtypen religion som sier at

**Guds verden og
vår verden er
skarpt atskilt.**

Dette kaller vi
Deisme og det er
ytterligheten andre
veien. Her tenker

man at Guds verden er i himmelen, og at den er langt utenfor rekkevidden av vår verden. Gud og hans hoff lever sine liv uten mye tanke for oss, og vi lever våre liv uten håp om at Gud bryr seg særlig mye om det. Vi må venne oss til tanken om at vi må klare oss selv i vår verden. Gud vil ikke gjøre noe her, verken for å redde oss eller for å skade oss. Vi får takle livet som best vi kan.

Denne måten å tenke på er svært vanlig i mange afrikanske religioner, der man tror på en høygud som har skapt verden, og siden trukket seg tilbake fra den. Den var også populær her i Europa på 1700-tallet. Er det slik at mange i dag lever som om det er dette de tror på? Mange sier at de er kristne, men de ber sjelden, de kommer ikke til

kirke, de tenker sjelden på Gud i hverdagen. Da er Gud i praksis langt borte fra dem, og de har ingen forventninger om at han er interessert i livene deres.

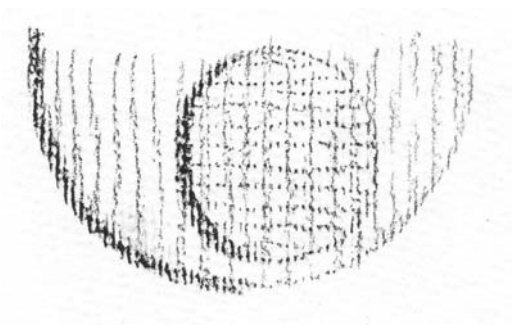
Kristne tror at Guds verden berører vår verden.

Kristendommen er en tredje type religion, som ligger mellom disse ytterlighetene. Det finnes flere religioner som også gjør det, men nå er det kristendommen det skal handle om. Det er historiske hendelser som førte til at kristne tenker helt annerledes. Både israelittene som skrev Det gamle testamente og de kristne som skrev Det nye testamente, gjorde helt bestemte erfaringer med Gud. De opplevde gang på gang at Gud brydde seg om folket sitt, og at han grep inn på håndfaste måter. Derfor sier kristendommen at

Guds verden berører vår verden på mange punkt.

Guds verden og vår verden er ulike, ja, det er de. Men de er ikke atskilt fra hverandre.

Tvert i mot. De overlapper og er tvunnet inn i hverandre på mange ulike måter. Gud møter oss i vår verden slik at det kan sees, høres og gjenkjennes.

I Det gamle testamente kan vi for eksempel lese om hvordan Gud kom som tre menn på besøk til Abraham (1 Mos 18), hvordan han reiste en himmelstige for Jakob (1 Mos 28), hvordan han møtte Moses i en brennende tornebusk (2 Mos 3) og hvordan han gikk foran folket i ørkenen som en skystøtte (2 Mos 13,21-22). De viktigste møtepunktene var likevel to andre:

Moses hadde fått *loven* på Sinaifjellet, og der hadde han og noen av Israels eldste sett Gud (2 Mos 24). Derfor var jødene opptatt av å holde loven. I hver synagoge hadde de flotte Torah-ruller som de rullet ut på sabbaten og leste fra med respekt. Det gav dem et møte med Gud! De erfarte at de levde best i de tidene de la vinn på å holde Guds bud.

Særlig viktig var *tempelet* i Jerusalem, som de anså for å være midtpunktet på jordkloden, fordi Gud hadde sagt at han fylte det med sitt nærvær på en spesiell måte (1 Kong 8,10-13). Profeten Jesaja fikk en gang oppleve det ekstra sterkt (Jes 6). Til tempelet dro de fleste på pilegrimsreise en eller flere ganger i livet, fordi det gav et spesielt møte med Gud.

Poenget er at Gud kan møte oss i vår verden uten å måtte forlate sin egen verden, for de to overlapper hverandre! Gud skapte vår verden som noe annet enn seg selv, her ligger forskjellen til Panteismen. Men Gud trakk seg ikke unna vår verden, her ligger forskjellen til Deismen. Hele tiden har Gud holdt kontakten med den verden og de menneskene han skapte, fordi han er så glad i både den og i oss. Han involverer seg hele tiden. Da det onde kom inn i verden, beholdt Gud kontakten, og satte i gang en stor redningsoperasjon for å vinne oss tilbake til seg. Derfor handler kristendom om å tro på en Gud som alltid bryr seg om oss. Han griper inn for å frelse oss, og vi kan møte ham på mange slags måter.

Guds rike er nær

Det utrolige hendte en natt i en stall i Betlehem. Det lød barnegråt fra et nyfødt barn som ble holdt ved brystet av tenåringsjenta Maria. Guds sønn ble født inn i vår verden. Guds virkelighet berørte vår virkelighet på en helt spesiell måte. Gutten vokste opp og ble omreisende predikant. Han forkynnte: *Guds rike er kommet nær. Vend om og tro på evangeliet. Guds rike er kommet nær* (Mark 1,15). Mange undere ble gjort – syke ble friske, blinde fikk se, spedalske ble rensset, og utstøtte ble inkludert. Her var en mann som skapte rettferdighet, som forkynnte dyp åndelighet, som hadde gode relasjoner til alle som ønske det, og som gjorde at folk fikk en forsmak på det fullkomne. Guds egen sønn levde et liv i vår verden. I Jesu liv og virke var berøringen fra Gud ekstra sterk. Jeg skal snart skrive mer om det.

Men hvordan er det i dag? Tempelet i Jerusalem er ødelagt, vi holder ikke Moseloven slik jødene gjør det, Jesus går ikke lenger rundt

omkring på jorden. Hvor overlapper Guds verden og vår verden sterkest i dag? Vi sier ofte at vi har tre nådemidler der det skjer på en spesiell måte:

Kristne tror at *Bibelen* er Guds ord til oss. Når vi leser i den i stillhet, ettertanke og bønn for oss selv, eller når vi hører den opplest og forkynt i en kirke eller på et møte, tror kristne at vi møter Gud. Det er som en usynlig dør åpner seg, eller som Jesus kommer oss usynlig i møte.

Dernest har vi *dåpen*. Kristne tror at når vannet risler over hodet på den som døpes, så er Gud til stede og knytter det mennesket til seg på en spesiell måte.

Vi har også *nattverden*, der vi kan motta Jesu kropp og blod på en måte som vi ikke forstår, men som knytter oss til ham slik at vi får både tilgivelse og kraft.

Jeg skal skrive mer om disse og andre berøringspunkt siden i boka (se sidene 29-30 og 52-58). Men det fineste av alt er kanskje at Paulus skriver at *vi er Guds tempel og at Guds Ånd bor i oss* (1 Kor 3,16). Det er en utrolig flott tanke. Før knyttet Gud nærværet sitt på en spesiell måte til tempelet i Jerusalem. Nå har hver eneste kristen Guds Ånd inne i seg, slik at Gud kan knytte nærværet sitt til hvert eneste menneske som vil leve som en kristen. Alle som er døpt, har fått Guds Ånd. Men den som vil ha glede av det, må åpne seg for den hjelpen som Ånden vil gi i livet.

Hvordan gir kristentroen mening til livet? Det andre svaret jeg vil gi i denne boka, er dette: *Kristentroen gir mening fordi Guds verden berører vår verden på så mange fine måter midt i det vanlige livet.*

Jeg synes det er godt å kunne tro at *Guds verden og vår verden er forskjellige*, og ikke helt like som i *Panteismen*. For dermed kan Guds verden ha en annen standard for rettferdighet, kjærlighet og skjønnhet enn det som vår verden har. Da kan vi peke på det i vår verden som er ondt og som ikke skal få lov til å høre til der. Vi kan ta de indre lengslene på alvor, og tro at det går an å gjøre noe med dem!

Jeg synes også det er godt å kunne tro at *Guds verden og vår verden ikke er helt atskilt* som i *Deismen*. For dermed tror vi på en Gud

som bryr seg om oss, og som aktivt gjør det han kan for å redde vår verden fra ondskapen. Og fordi han er nær hos hver enkelt kristen, kan vi tro at Gud vil gi kraft til alle som kjemper på hans side. Vi kan vite at vi har guddommelige krefter i ryggen når vi lever. Det er ikke lite!

3. Forsmakene

Det tredje svaret på hvordan kristentroen kan gi mening til livet, er kanskje det mest spennende: *Kristen tro gir mening til livet, fordi vi kan oppleve forsmaker av Guds framtid midt i vår nåtid.* En kristen lever i et allerede nå, men ennå ikke! Vi kan erfare kreftene fra Guds framtid allerede nå, men ennå ikke den fulle oppfyllelsen.

Dette er mye mer enn fromme ønskedrømmer. Det bygger på noe som faktisk har skjedd midt i den vanlige historien. Det skjedde med Jesus fra Nasaret. Det skjedde gjennom det han gjorde. Men vi skal ikke starte der. Vi skal starte lenge før.

Befrielse og framtidshåp i Det gamle testamente

Som kjent handler Det gamle testamente om israellitenes historie før Jesus ble født. Vi leser om deres erfaringer med Gud i 17 ulike historiske bøker. De viktigste av dem er fem Mosebøker, Josvas bok, Dommernes bok, to Samuelsbøker, to Kongebøker, Esras bok og Nehemjas bok.

Vi skal ikke bla mange sidene ut i den første av disse før vi finner at Gud gav Abraham et stort løfte. Han inngikk faktisk en bindende pakt med ham. Gud valgte ut Abraham og hans familie med en helt bestemt hensikt: *I deg skal alle slekter på jorden velsignes* (1 Mos 12,3). Helt i starten av Bibelen får vi altså vite at Gud har til hensikt å redde jorden fra all ondskapen, for han vil oppfylle lengslene. Vi får også vite at han velger ut mennesker som skal være med på det prosjektet som hans medarbeidere.

Det var ikke noe enkelt prosjekt Gud satte i gang. Gang på gang leser vi hvordan israelittene forlot Guds vei, men også om hvordan de ble brakt tilbake til den igjen. Det er som om et refreng stadig kommer tilbake.

Det begynte med *Abraham*. Han hadde nettopp fått løftet, men likevel forlot han det landet Gud hadde gitt ham, og holdt på å bli bundet til å leve i Egypt, før det ordnet seg (1 Mos 12,10-20).

Så var det *Jakob*, som lurte sin bror så grundig at han måtte flykte utenlands. Men også han ble berget tilbake (1 Mos 27-33).

Så var det *Josef og brødrene hans*. Den gangen holdt det på å gå svært galt, for da de slo seg ned i Egypt, ble de etter hvert gjort til slaver der. De ble utsatt for stor urett. Men Gud så til dem, og sørget for at Farao lot dem få reise tilbake til landet (2 Mos 1-14).

Slik fortsatte det: Folket glemte Gud, de begynte å leve i urett. Snart var det det ene nabofolket som tok makten over dem, så det andre, men befrielse kom også på rekke og rad (se Dommerboka).

Til sist kom den store katastrofen. Den kom fordi det folket som skulle være med på å redde verden fra ondskapen, det ble selv en del av problemet. Israelittene begynte å tilbe fremmede guder. De praktiserte stor urett i samfunnet. Da ble Jerusalem okkupert og tempelet knust. Store deler av folket ble forflyttet til Babylon (2 Kong 25). De måtte leve i eksil. Men igjen skjedde det: Etter to-tre generasjoner fikk de vende tilbake til landet, og bygge det opp igjen (Esra 1).

Slik var Israels historie: Ut av landet og tilbake igjen, undertrykkelse som ble til befrielse, gang på gang. Dermed lærte folket ei lekse om at Gud vil være den som befri mennesket fra undertrykkelse, urett og slaveri. Han vil være den som skaper en ny framtid, der alt settes i sin rette stand.

I Det gamle testamente finner vi også mange bøker med forkynnelsen til fire store og tolv små profeter. De stod fram i krisetidene og formante folket til å vende om til Gud. Men de hadde mer å si. De gav folket et håp om at det som gang på gang var skjedd i historien, det var bare små forsmaker på det store som Gud en gang ville gjøre i framtiden.

Det store håpet som folket fikk gjennom profetenes forkynnelse, det var at en gang skulle Gud sende den siste befrieren, Messias-kongen. Han skulle opprette det riket som aldri skulle kunne ødelegges. En gang skulle folket oppleve den store syndsforlatelsen. De som var døde skulle stå opp igjen med nye kropper. Det skulle komme en dom, og så skulle den virkelig store befrielsen fra ondskaper finne sted, en gang for alle:

- * Det skal komme en *konge*, Messias, som skal herske over hele verden med rettferdighet og skape fred (Jesaja 11,1-5).

Lengselen etter rettferdighet skal stilles.

- * Det skal komme et nytt *tempel*, der Gud skal tilbes på en ny måte (Esekiel 40). Lengselen etter åndelighet skal stilles.

- * *Guds lov* skal bli ny, slik at alle følger den uten å bryte den (Jeremia 31,33-34). Det skal bli godt å leve over hele kloden, for lengselen etter de gode fellesskap blir også oppfylt.

- * Til sist: Alt dette skal skje innenfor et *fornytt skaperverk*.

Ulven og lammet skal kunne beite sammen (Jesaja 11,6), fjellene skal synge av glede, og trærne klappe i hendene. Menneskene skal boble over av jubel (Jesaja 55,12). Lengselen etter skjønnhet skal stilles, ikke bare i små glimt, men hele tiden.

Dette håpet handler ikke bare om befrielse for Israels folk. Det skal være en befrielse for alle jordens folkeslag. Bibelen forteller at menneskets historie startet med den store utdrivelsen av Paradiset en gang i tidenes morgen. Denne historien skal slutte med at mennesker fra hele verden skal samles inn igjen til den store frelsestiden som aldri skal ta slutt. Det var Israels håp!

Jesus og Israels håp

Så skjedde det en søndag for nesten 2000 år siden. Det var like før påskehøytiden, og Jerusalem begynte å fylles med tusenvis av forventningsfulle tilreisende. Da begynte ryktene å gå: Den kjente profeten Jesus fra Nasaret var på vei. Han red på et esel. Var ikke det påfallende? Profeten Sakarja hadde skrevet at Messias-kongen skulle komme på et esel (Sak 9,9). Det er ikke så vanlig for en voksen mann å ri slik, for et esel er altfor lite for en mann med lange bein. Jesus gjør det likevel. Han skulle vel ikke være Messias-kongen? Er det nå den store befrielsen skal skje? Ja, for det var jo dette Jesus hadde forkynt overalt hvor han kom: *Guds rike er nær*. I tillegg hadde han gjort så mange undere og vist så stor kjærlighet mot alle. Det var noe helt spesielt med Jesus. Derfor rev nå mange til seg palmegrener, andre strødde klær på veien, og de hyllet han som konge der han red fram.

Fem dager etterpå var alle håp knust. For da hang Jesus på et kors. Han døde en grusom død midt mellom to forbrytere. Dermed var det vel avgjort: Heller ikke Jesus var den befrieren som skulle komme. Å dø på et kors var nemlig noe av det mest vanærende som kunne skje et menneske. Guds Messias kunne umulig ende sitt liv på den måten. Eller kunne han det?

Det finnes en gammel profeti hos Jesaja, i kapittel 53. Den handler om det som skal skje når den store frelsestiden kommer. Da skal det stå fram en mann som først skal dø for folkets synder, og så komme tilbake til livet igjen. Det var nok ikke så mange som tenkte på den profetien. Men Jesus gjorde nok det. For kvelden før han døde, samlet han de tolv disiplene til et påskemåltid. Sammen feiret de den store befrielsen fra Egypt som folket en gang opplevde. Sammen ba de til Gud om at han måtte sende den nye og store befrielsen til dem. Og midt i dette måltidet som var fylt av symbolske handlinger, kom Jesus med to nye: Han delte ut et brød og sa at det var kroppen hans. Han delte ut vin og sa at det var blodet hans som skulle øses ut og legge grunnlaget for en ny pakt.

Hva var det som skjedde da Jesus døde på korset? Vi vil nok aldri kunne forstå det fullt ut, bare ane noen sider ved det som er verdens mest gåtefulle hendelse. Jesus visste at den egentlige fienden som skulle overvinnes, ikke var mektige og urettferdige herskere i verden, eller nådeløse religiøse maktpersoner. Bak dem alle, og bak all ondskapen i verden, stod de onde makter med Satan i spissen. De kunne ikke beseires ved ytre slag. De måtte overvinnes innenfra. De ble overvunnet ved et offer som sonet for synd. Da Jesus hang på korset, ble han derfor i særklasse et møtepunkt mellom Guds verden og vår verden.

I nesten tusen år hadde det vært slik i Jerusalem at folk hadde kommet til Tempelet for å ofre, slik at blodet fra sauer og storfe hadde skaffet dem tilgivelsen. Nå hang Guds egen sønn på et kors i stedet, og på en gåtefull måte ble han det offeret som skaffet oss tilgivelsen en gang for alle.

Tiden var kommet. Gud frelste hele verden, ikke bare fra ytre politiske fiender, men fra selve ondskapen, fra den synden som hadde bundet dem som slaver. Gud gjorde det som skulle til for å kunne oppfylle menneskets lengsler etter rettferdighet, felleskap, åndelighet og skjønnhet. Tanken strekker ikke til for å forstå dette til bunns, men vi kan forstå tilstrekkelig av det til å kunne tro det.

Det som så skjedde i etterkant er minst like viktig:

Tre dager etterpå begynte folk å fortelle at de hadde *møtt Jesus levende* igjen. Først noen kvinner, så disiplene hans, så enda flere. En gang var de fem hundre som så ham samtidig. Og graven, den var tom! Dette var svært uventet. Den store oppstandelsen skulle skje for alle samtidig når den store frelsetiden kom. Men en oppstandelse på forskudd av en person, hva var det for noe? Det hadde man ikke hørt om før.

Femti dager etterpå var det *pinse*. Da kom det en stormvind til Jerusalem, og ildtunger satte seg på disiplene. De kjente en kraft som de aldri hadde kjent make til før, og de fikk evne til å tale på språk de ikke hadde lært seg (Apg 2). Det var Den hellige Ånd som kom over dem,

kraften fra Gud. Det ble en stor vekkelse der over tre tusen vendte om og ble kristne!

Det som skjer ved og etter Jesu oppstandelse, er at *Guds framtid bryter inn i vår nåtid*. Det dreier seg om den andre viktige overlappingen i kristendommen. For det var ikke slik at den fullkomne frel-

På tegningen er sola symbolet på Guds framtid, derfor pila fra mennesket mot den. Men det går også en pil tilbake til mennesket med forsmaker fra denne framtiden.

seieren, er ikke den verdensvide freden kommet. Den vanlige historien har fortsatt med en påfallende dobbelhet i 2000 år etter det som skjedde. Selv om seieren er vunnet, venter vi på den store fullendelsen.

Vi venter faktisk på at Jesus skal komme igjen for andre gang. Da skal han ikke komme på et esel, men på en kongelig hest, for han skal gripe makten (Åp 19,11-16). Da skal alt det som vi lengter etter, oppfylles:

- * Da skal den store *dommen* skje (Åp 20,11-12), og alle kristne skal få del i den store syndsforlatelsen. Men allerede nå har Jesus foregrepet dommen ved å dø på korset, slik at vi kan få del i syndstilgivelsen mens vi lever her.
- * Da skal den store *oppstandelsen* skje, alle skal stå opp med kroppene som både likner på dem vi har nå, men samtidig har en helt annen kvalitet (1 Kor 15,20-50). Men allerede nå kan vi få kjenne på Guds kraft midt i et ofte vanskelig liv, for Guds Ånd er hos oss som en forfriskende vind fra Guds framtid.
- * Da skal *lengslene oppfylles*, slik at alle opplever rett-

ferdighet, gode fellesskap, dyp åndelighet og skjønnhet på en måte som nesten tar pusten fra enhver. Men allerede nå kan vi ved hjelp av Den hellige Ånds kraft være med på å realisere dette så langt vi kommer.

Når forsmakene av Guds framtid kan oppleves her og nå, blir *håpet dobbelt*: Vi ser fram mot en kroppslig oppstandelse der vi kan få nyte oppfyllelsen av lengslene på en fullkommen måte. Men allerede nå er døren åpnet for oss, slik at vi kan nyte forsmaker av oppstandelseslivet! Dermed blir *oppgaven også dobbel*: Vi må sørge for at vi bevarer troen gjennom hele livet slik at vi når fram til målet. Men allerede nå skal vi få være med på å gjøre Jesu seier kjent, og gi andre en forsmak på hvordan lengslene kan stilles!

4. Rollene

I det vanlige livet veksler alle mennesker mellom å opptre i ulike roller. Hjemme kan man være ektefelle og forelder. Når man kommer til jobb er man kollega og ansatt. I nærmiljøet kan man være både nabo og venn. Vi er vant med å leve ut ulike roller.

Dersom det som er skrevet til nå er sant og gir mening, kan vi sette ord på det fjerde svaret på hvordan kristen tro gir mening til hverdagen vår: *Kristen tro gir mening til livet fordi den tilbyr gode hverdagsroller å leve i.* Tre av dem kan samles opp i et av de mest kjente ordene som Paulus har formulert: *Så blir de stående disse tre: tro, håp og kjærlighet. Men størst blant dem er kjærligheten* (1 Kor 13,13). Jeg ser for meg en rolle som passer godt til hver av de holdningene som Paulus vektlegger: *Barnet* lever i tro, *pilegrimen* i håp og *medarbeideren* i kjærlighet.

Barnet

Å leve i *tro*, er å ta konsekvensen av at Guds verden berører vår verden på mange vis. Dermed kan en kristen leve som et barn. Ja, ikke bare skal vi få lov til det, Jesus sier at det er helt avgjørende for oss at vi lever slik. Han sa en gang: *Den som ikke tar i mot Guds rike slik som*

et lite barn, skal ikke komme inn i det (Mark 10,15). Den som tror, tar nemlig i mot det man trenger fra Gud. Er det noe barna kan, så er det å ta i mot alt de trenger fra voksne som omgir dem.

Men også voksne trenger

hjelp. Hverdagen kan ofte være vanskelig, og noen har mer å slite med enn andre. En kristen slipper ikke unna det. Da er det godt å få høre at vi kan ha det som barnet, Vi kan be til Jesus om å få all den hjelp og trøst vi trenger.

I Den norske kirke praktiserer vi barnedåp. Der blir det så tydelig hva som ligger i dette. Vi sier at vi blir Guds barn gjennom dåpen, vi blir tatt inn i hans verdensvide familie. Dåpen er et av de stedene der Guds verden berører vår verden på en slik måte at Gud handler med oss. Hva gjorde vi for å fortjene å bli Guds barn? Ingenting. Vi var altfor små til å prestere noe som helst. Det Gud gjorde med oss, det ble gitt oss som en gave.

Livet som en kristen fortsetter på samme måte som det begynte. Så lenge vi selv ønsker det, får vi lov til å høre til i Guds familie, og ta i mot gavene vi trenger fra Gud. Vi kan oppsøke de møteplassene der Guds verden og vår verden overlapper på de klareste måtene.

Vi kan lese i Bibelen mens vi ber, og tro at det åpner seg en kontakt med Gud. Slik kan vi få legge fram for Gud alt det som vi er opptatt av, og slik kan Gud få oss i tale med det som han vil minne oss om. Når Jesus skulle lære disiplene å be, sa han: *Når dere ber, skal dere si: Far!* (Luk 11,2). Han sa også: *Når selv dere som er onde, vet å gi barna deres gode gaver, hvor mye mer skal ikke da deres Far i himmelen gi gode gaver til dem som ber ham!* (Matt 7,11). Et lite barn kan kripe opp i mors eller fars fang, og de to kan snakke sammen i dyp fortrolighet. Vi skal få lov til å tenke oss at vi gjør det samme i forhold til den far vi har i himmelen.

Vi kan knele ved en alterring, og ta i mot nattverden. Slik kan vi få del i den store syndstilgivelsen, for vi får del i Jesu kropp og blod, og dermed

knyttet vi til den døden som skaffet oss den store forsoningen. Ikke bare det. Vi blir også knyttet til den levende Jesus, slik at hans kraft kan fylle oss på en måte som vi ikke forstår, men som vil hjelpe oss til å leve.

Det er altfor mange som tror at man må nå opp til en bestemt grad av fromhet for å kunne våge seg fram til nattverd. Men det er ikke slik. Nattverden er for alle Guds barn, for også her er det slik at Gud deler ut gavene sine til alle som trenger det, uten at de har gjort seg fortjent til det. Når maten er klar, roper foreldre til barna sine at de kan komme. Så kommer barna og spiser seg mette, og familien har det forhåpentligvis fint sammen ved bordet. Slik kan vi få tenke om nattverden, og oppsøke den jevnlig. Dermed får Jesus gi oss gaver som setter oss i kontakt med guddommelige krefter. Det vil i det lange løp sette sitt preg på oss. Derfor er det så fint at vi har fått den nye skikken at også barna kan bli med til nattverd i kirken.

Gavene fra Guds framtid tilbys oss i vår nåtid. Gavene fra Guds verden rekkles oss i vår verden. Det viktigste ved å leve som en kristen, er å ta i mot det som Gud vil gi oss. Vi skal få være som barn. Vi skal få ha en rolle der vi bare tar i mot.

Pilegrimen

Å leve i *håpet*, er å ta konsekvensen av at det finnes en Guds framtid som jeg skal få del i. Det får meg til å se for meg rollen som pilegrim. Ordet pilegrim betyr nemlig "fremmed". Det brukes om en som vet med seg selv at han eller hun er på vei mot et liv som er mye bedre enn det som kan oppleves her på jorden. Om pilegrimene fra gammel tid står det i Hebreerne 11 at de døde uten å ha fått det som var lovet: *De bekjente at de var fremmede og hjemløse her på jorden... de lengtet etter et fedreland... det er et bedre land de lengter etter: det himmelske.* (v13-15). Som kristne vet vi nemlig at de indre lengslene ikke kan stilles helt og fullt før i Guds evige rike. Vi har et sterkt håp om at det skal komme en gang.

Det er ikke alltid like lett å se håpet klart for seg. Det er like normalt for en kristen å komme i tvil, som det er for en pilegrim å måtte gå i tåke og dårlig sikt. Ingen trenger å skjemmes over at de tviler. Når denne boka legger stor vekt på at kristentroen gir mening til hverdags-

livet, så betyr ikke det at kristne opplever det slik hele tiden.

En kristen kan i perioder av livet oppleve det som meningsløst og vondt. Da gjelder det å ikke bruke tvilen som en unnskyldning for å sette seg ned og gi opp, men i stedet forsøke å finne en vei videre, gjerne i samtaler med andre. For dersom vi kan få hjelp slik at håpet tennes i oss, kan det gi stor inspirasjon til å leve her og nå.

De pilegrimene som i middelalderen dro fra Østlandet til Nidaros, hadde en lang og strabasios reise. Det kunne ta en måned dersom man gikk på egne bein. Det kunne være strevsomt med regn og vind imot. Det kunne være livsfarlig over Dovrefjell. Mange ganger fikk de nok ny styrke ved å se for seg målet, og tenke på hvor fint det kommer til å bli når de når det. Å leve i håp, det er stadig på nytt å se for seg det store målet som vi er på vei mot: En framtid i Guds rike der alt skal fylles av rettferdighet, fullkomne fellesskap både med hverandre og med Gud, og med en skjønnhet som går over all forstand.

En pilegrim må gi seg i vei. Han og hun må foreta et valg som fører til et indre oppbrudd. Rollen krever at man foretar en indre reise. Det er mye som vil hindre oss i å gjøre det. Makeligheten synes det er best å være i godstolen foran TV-en. Travelheten forblinder oss slik at vi ikke ser stort lenger enn til de oppgavene som står i kø for å løses. Forbrukersamfunnet vil ha oss til å tro at det viktigste i livet er å skaffe oss materielle goder. Og dersom vi har en god familie og mange venner, trenger vi egentlig å ønske oss noe mer? En pilegrim ser at livet har større verdier enn dette, og tar konsekvensen av det ved å løsrive seg fra det som vil holde en tilbake. Det handler om å gjøre et valg, bestemme seg for å leve det kristne livet, og så faktisk gjøre det.

Medarbeideren

Å leve i *kjærlighet*, er å ta konsekvensen av at vi kan være med på å gi mennesker rundt oss forsmaker av Guds framtid inn i vår nåtid. Mye av det som vi ser fram til å oppleve på en fullkommen måte i Guds evige rike, skal vi få lov til å bidra til at får prege den hverdagen vi lever i nå.

Dermed anser Gud oss som sine med-

arbeidere på jorden. Paulus skriver:

Lev et liv i Ånden!... Åndens frukt er kjærlighet, glede, fred, overbærenhet, vennlighet, godhet, trofasthet,

ydmynhet og selvbeherskelse (Efeserne 5,16.22-23). Dersom vi alle lever slik, vil mange lengsler etter rettferdighet og gode fellesskap kunne stilles! Guds Ånd, som har blåst sin forfriskende vind over hele kirken og innenfra i hvert eneste dømte menneske, vil formidle oppstandelseskrefter i oss som gjør oss bedre i stand til å leve slik.

En arbeidsgiver er opptatt av at de ansatte både får nødvendig videreutdanning og av at det blir et godt arbeidsmiljø. Slik også i kirken. I *Bibelen* finner vi det viktigste vi trenger å vite for å bli i stand til å utføre det store oppdraget vi har fått, slik at vi får den videreutdannelsen vi trenger. (se mer på sidene 54-55). I *menigheten* finner vi det arbeidsmiljøet vi trenger for stadig å kunne inspireres til å sette kreftene inn.

Det er nemlig ikke tilrådelig å ta fatt på så store oppgaver alene. Barnet har det best i en familie. Pilegrimens reise blir lettere når man er en flokk som holder sammen. Medarbeideren får gjort mye mer sammen med andre medarbeidere. Gode fellesskap gir styrke og inspirasjon.

I det kristne fellesskapet kan vi oppnå en ting til: Vi kan sammen demonstrere hvordan vi kan nyte forsmaker av Guds framtid her og nå. Sammen kan vi forsøke å leve ut gode fellesskap som styrker. Sammen kan vi søke etter en åndelighet og tilbedelse som gir oss ny kraft. I kirken kan vi samles i vakre rom og lytte til fin musikk som gir oss opplevelser av skjønnhet. Så kan folk se det, få lyst til å komme, og få lyst til å bli med oss.

I kirken kan vi vise verden hvor mye lenger vi kommer med å løse problemer ved å søke forsoning, ikke ved å bruke makt. Dermed kan kirken bli en base for arbeid for rettferdighet og fred også utover i samfunnet, slik kirken har vært det både i Øst-Tyskland og i Sør-Afrika.

Som kristne er vi altså ikke bare på vei mot Guds gode framtid, slik som pilegrimen er det. Vi er ikke bare barn som får ta i mot Guds gaver. Vi er også betrodde medarbeidere som er kalt til å virkeliggjøre en forsmak av livet i Guds framtid her og nå. Guds gode nyskaping kan foregripes, fordi Jesus er her med sin oppstandelseskraft og sin Ånd.

Kristne er kalt av Gud til å tale og leve, til å synge og utfolde seg kunstnerisk, til å kjempe for rettferdighet og fred på en slik måte at folk rundt dem gjenkjenner et svar på dype lengsler. Så kan de forstå at å leve som en kristen er å leve som et sant menneske. De kan selv få håp om å bli et nyskapt menneske, som får bli med inn i det livet som de lengter etter, fordi de opprinnelig ble skapt til å leve det.

Tilbederen

Jeg vil føye på en rolle til. For meg er det naturlig å kjenne på takknemlighet for at jeg får leve som en kristen. Jeg får tro på en Gud som tar indre lengsler på alvor. Jeg får tro på en Gud som berører meg med forsmaker av Guds framtid. Jeg får leve et liv i meningsfulle roller der jeg både får ta i mot og sette kreftene inn. Hva skal jeg gjøre med den takknemligheten? Jeg kan tilbe Gud!

Vi tilber det som er større enn oss, vakrere enn oss, bedre enn oss. To som kjenner at forelskelsen bruser, tilber hverandre. Kristne tilber Gud både fordi han er så god mot oss, og fordi han er så mye større enn oss at vi aldri kan forstå ham. Vi tilber Gud både fordi han skapte oss til å leve som sanne mennesker, og når det gikk i stykker for oss, fordi han satte alt inn på å kunne befri oss tilbake til det gode livet vi er skapt til.

Petter Dass har satt uforglemmelige ord på denne rollen i en kjent salme: *”Herre Gud, ditt dyre navn og ære over verden høyt i akt*

*skal være, og alle sjele, de trette træle,
alt som har mæle, de skal fortelle din
ære” (Norsk salmebok 268,1).*

Hvordan kan vi lovprise og tilbe Gud? Vi kan gjøre det med egne ord alene når vi ber. Men aller best er det å gjøre det sammen med andre, for da blir det så mye større løftning over det. Sammen kan vi lese fortellingene om det Gud gjorde for oss. Sammen kan vi framsi trosbekjennelsen, som i kortform setter ord på det viktigste i troen. Sammen kan vi be bønner som er fast formulerte, for eksempel fra Salmenes bok i Bibelen. Sammen kan vi synge glade og sterke salmer som setter ord og tone på den takken vi føler på. Slik løftes tanker og sinn mot Gud og hans verden og det han gjorde for oss. Vi gjør ikke dette for å flykte fra livet i verden. Vi gjør det i takknemlighet mot en Gud som setter oss bedre i stand til å leve som sanne mennesker midt i verden.

Dessuten ligger det en forvandlende kraft i det å tilbe. Psykologer har lært oss at vi preges av det vi gir oppmerksomhet til. Derfor er tilbedelsen et sted i tilværelsen der Guds verden berører vår verden på en sterk måte, slik at Gud får prege oss og gi oss ny kraft.

Del II: Sunt vidsyn

Om å se med kristne briller

5. Brillene

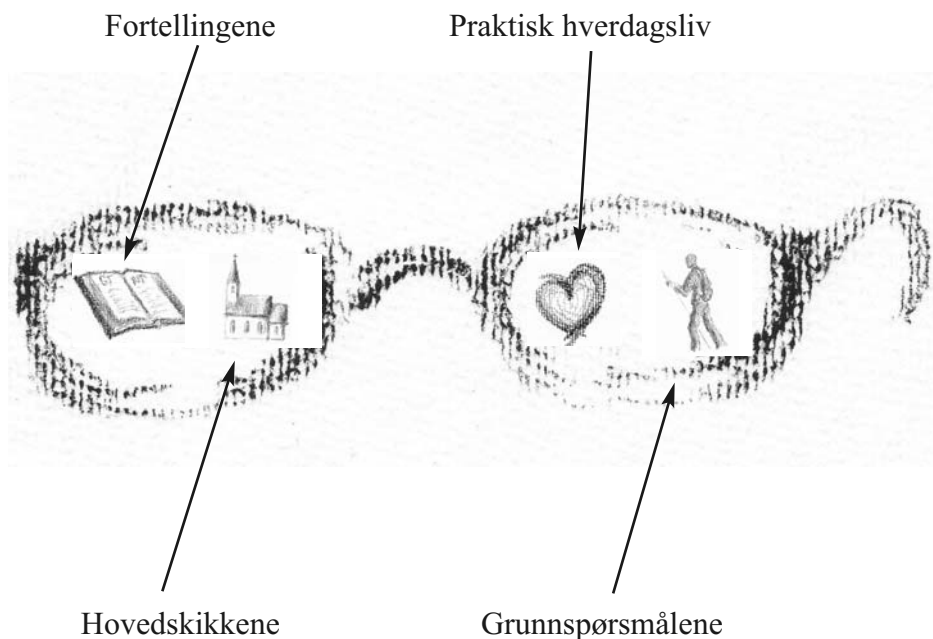
Alle mennesker ser på verden med indre ”briller”. De indre lengslene, som vi begynte med i første del av boka, kan vi kjenne på i ny og ne. De indre brillene ser vi med hele tida, enten vi tenker over det eller ikke. Det skyldes at vi er blitt preget av det vi har lært opp gjennom årene. Foreldrene har preget oss, skolen har preget oss, den norske kulturen har preget oss, kristen forkynnelse har preget oss. Alt dette har ført til at vi ser på verden på vår måte, gjennom ”briller” som er blitt våre.

Noen sider ved livet i verden er vi alle sammen enige om, for eksempel at jorda kretser rundt sola og ikke omvendt. Andre sider ved det å leve, kan vi se helt ulikt på. Hvis vi spør etter hva som er viktig i livet, så vil en kristen svare annerledes enn en muslim, en kommunist eller en buddhist. Ulike religioner og filosofier har helt ulike ”virkelighetsoppfatning”. Folk fra andre kulturer kan se verden gjennom briller som framhever helt andre sider ved livet enn det våre norske, kristne briller gjør.

Nordmenn flest ser på verden gjennom ”norske briller”. Men ikke alle bruker de brillene som vi kan kalle ”norske *kristen*briller”. Jeg vil oppmuntre alle til å ta i bruk de siste mer aktivt enn mange gjør.

Hvordan ser verden ut når vi gjør det? Det skal resten av denne boka handle om.

Jeg skal altså prøve å skrive noe om hva som er hovedsakene i et kristent *livssyn*, det som på engelsk ofte kalles et kristent *world-view* (verdenssyn). Det kan man komme inn i fra fire ulike kanter. Vi kan tegne det opp slik:

Vi skal altså spørre etter hvilke *fortellinger* som er viktige for kristne. De er en sentral del av brillene, fordi de bidrar til at vi setter alt vi opplever inn i en bestemt historisk sammenheng. Videre skal vi spørre etter hvilke *hovedskikker* kristne synes det er viktig å utføre, og framfor alt, hva som er *idealene* kristne ønsker å leve etter i den *vanlige hverdagen*. Alt dette kan oppsummeres i de svarene som kristne gir på livets fire *grunnspørsmål*: Hvem er vi, hvor er vi, hva er galt, hva er løsningen?

Før jeg tar for meg disse i tur og orden, vil jeg understreke to viktige forhold:

Legg for det første merke til at det er *den virkelige verden* som vi skal se på gjennom kristenbrillene. Vi skal ikke lukke øynene og tumle med sære kristentanker i hodet. Det er utfordringene i hverdagslivet vi skal få hjelp til å se på en bedre måte. Fortellingene som hjelper oss, er alle hentet fra levd liv. Hovedskikkene som vi utfører, skal berike hverdagen og gi den mer mening. Det er fortsatt slik som jeg framhevet i første delen av boka: Å være en kristen er å leve som et sant menneske.

For det andre må vi ikke forbinde briller med trangsyn. Tvert i mot. Når vi erkjenner at vi har briller, kan det hjelpe oss til å se forskjellen mellom det grunnleggende og det foranderlige i troen. På avstand kan briller se like ut, med glass og innfatning. Når vi kommer nærmere, oppdager vi at det er mange ulike typer innfatning, og at slipingene i glasset kan være svært ulike.

Slik er det også med et livssyn. Det har en svært stabil kjerne av *grunnleggende trosuttrykk*. Disse står sjelden til diskusjon. De preger de dype målsettingene vi har, og de er temmelig like i alle kristenbriller. Men de gir ikke svar på alt som møter oss i livet.

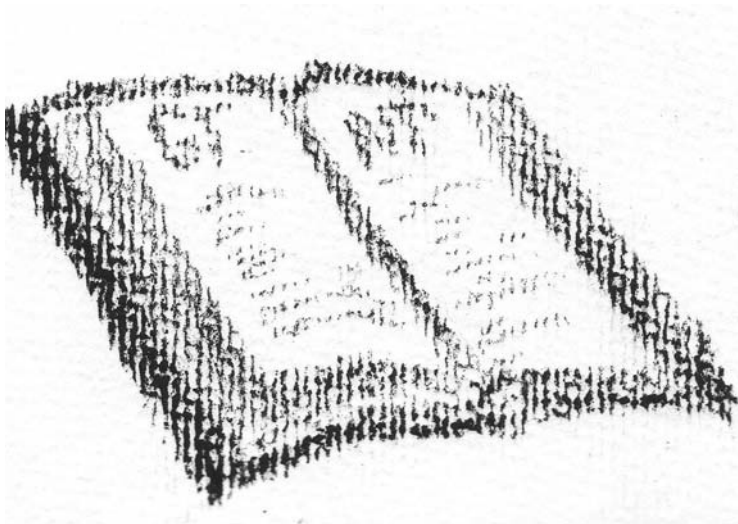
Når det grunnleggende skal omsettes i levd liv, så er det rom for store ulikheter i måten å gjøre det på, det som vi kan kalle *avledede trosuttrykk*. Her kan slipingene i kristenbrillene være svært ulike, og det er fint. Det er rom for mange ulike måter å leve ut troen på, alt etter hva som passer til vår personlighet.

Derfor er det slik at det å bli kjent med kristenbrillene, gjør oss til kristne med *vidsyn*. Når vi blir trygge på hva som er viktig og grunnleggende i kristendommen, kan vi med stor ro gi andre frihet til å leve ut andre sider ved troen på andre måter enn de vi selv foretrekker. En kristen skal ikke ha "kristne" meninger om alle livsforhold. Vi kan nøye oss med å ha klare meninger om noen viktige forhold i livet. De kan så forenes med stor romslighet og vidsyn overfor ulikheter i andre forhold.

Vi skal respektere at vi er ulike av legning. Noen foretrekker tankens vei ved å lese mye kristen litteratur og høre mye forkynnelse. Andre foretrekker tjenestens vei, og bruker mye tid på å engasjere seg i

sosialt arbeid. Atter andre foretrekker bønnens og tilbedelsens vei. Andre igjen er så glade i naturen, at de ofte oppsøker stillheten og ettertanken der. Eller man kan vektlegge det å tjene Gud gjennom kunst og kultur. Det er fint når kristne som er enige om de grunnleggende forhold, kan gi hverandre frihet til å leve så ulikt.

Dette er så viktig at jeg vil formulere det som et *femte* svar på spørsmålet om hvordan kristen tro kan gi mening til livet vi lever: *Kristentroen gir mening, fordi den gir oss en fin balanse mellom fasthet og vidsyn.* Kristen tro krever ikke fasthet i så mange forhold. I de fleste livsforhold settes vi fri til å forme livene våre i samsvar med den personligheten som vi selv er, og de behovene som vi ser at andre har.

6. Fortellingene

Alle religioner og kulturer har grunnfortellinger som setter mye av rammene for troens liv. Den norske kulturen har også det. Bare tenk på det vi forteller om 1814, 1905, 1945 og 1968. Ved å fortelle om det som skjedde i de årene, minner vi hverandre på at vi vant frihet fra både dansker, svensker og tyskere, og at vi var så heldige å finne olje utenfor kysten vår. Dermed minner vi hverandre på at vi kan leve på det grunnlaget som historien har lagt til rette for, nemlig som frie og rike mennesker. Bibelen har påfallende mange fortellinger i forhold til andre hellige bøker. De er av to slag:

De små fortellingene

For det første er Bibelen full av *enkeltfortellinger*. Noen er oppdiktede, men de fleste handler om menneskers faktiske erfaringer med Gud.

Jesu liknelser er gode eksempler på *oppdiktede* småfortellinger. Jesus tar som regel utgangspunkt i folks hverdag når han forteller. Han kan fortelle om en mann som ble nesten slått i hjel av røvere og etterlatt i veikanten. To menn går forbi uten å hjelpe. Det er først når en utlending kommer til stedet, at han får hjelp. Den fortellingen skal utfordre oss til å hjelpe andre, også utlendinger som trenger det.

Når det gjelder de *historiske* småfortellingene, er det viktig at vi kan stole på at det som fortelles faktisk har skjedd. Vi tror nemlig at Gud er den samme i dag som han var den gang. Dersom han kunne møte mennesker på den måten som det fortelles om, kan han også møte oss på tilsvarende vis i dag. Vi leser om at Peter fornektet Jesus. Etterpå fikk han tilgivelse og ble brukt som en stor leder i kirken. Når Jesus tilgav Peter, kan han tilgi oss også. Når han brukte Peter som leder i kirken tross sviket, kan han bruke oss også. Peter er advarende eksempel når han fornektet, og han blir forbilde etterpå.

Dramaet om befrielsen av skaperverket

Det viktigste er at Bibelen inneholder *en stor fortelling* som spanner en bue fra første til siste side. Det er en fortelling å leve i. For å forstå bedre hvordan det kan være slik, kan vi gjøre et lite tankeeksperiment:

Sett nå at man finner et ukjent drama av Shakespeare, som dessverre bare er fullført av forfatteren i de tre første av fire akter. Hva skal man gjøre med det? Ingen kan sette det opp på teater uten avslutning.

Det man kan gjøre, er å utfordre skuespillere og forfattere som kjenner Shakespeare ut og inn, til å skrive en siste akt som fullfører dramaet. Shakespeare har tross alt beskrevet hovedpersonene på en slik måte at de ikke kan tenkes å gjøre hva som helst i den siste akten. Intrigene er lagt opp på en måte som peker mot bestemte typer av løsninger. Det er lagt så mye til rette i de tre første aktene, at mye av det som skal skje i siste akten, består i å fullføre det. Kort sagt: Det som Shakespeare skrev i de tre første aktene, det er langt på vei å anse som en norm for hvordan dramaet bør fullføres i den siste akten!

Slik er det for en kristen å leve i lys av den store bibelske fortellingen: Vi er som skuespillere i en ufullført akt i *Dramaet om befrielsen av skaperverket*. Vi har fått en rolle å spille der, og vi skal gjøre det så godt vi kan i lys av det som er lagt til rette i de aktene som har gått foran. Derfor leser vi ikke Bibelen bare for å få kunnskap om noe som skjedde for lenge siden. Vi leser den for å forstå hvordan Gud vil at vi skal leve i dag. Vi får ikke utdelt et ferdig manuskript med ferdige replikker til rollen vår. Men ved å lære av den måten Gud handlet gjennom mennesker i gamle tider, får vi klare holdepunkter for hvordan han ønsker å bruke oss i dag.

Jeg har funnet det tjenlig å kalle den bibelske fortellingen for *Dramaet om befrielsen av skaperverket*, for å markere at hele verden er målet for Guds handling. Jeg har også funnet det tjenlig å dele den opp i seks akter. Men ut fra det som antydes her og der i Bibelen, kan vi også si at de seks aktene har et evig forspill og et evig etterspill.

Det evige forspillet og etterspillet

Bibelen antyder at den treene Gud har eksistert i all evighet som et kjærlighetens fellesskap av tre personer i ett vesen: Gud Fader, Guds Sønn og Gud Den Hellige Ånd (1 Mos 1,1 og Joh 1,1-2).

Det første som eksisterte, helt fra før tiden ble til, var altså et *kjærlighetens fellesskap*. Dermed ser vi hva som

er hovedsaken i kristendommen, og vi får en antydning om hvorfor Gud skapte verden: Han skapte oss for å inkludere oss i dette fellesskapet.

Det evige etterspillet er målet for Guds handling: Verdens historie skal avsluttes med at kjærlighetens fellesskap skal bli så rikt som det aldri har vært: I den nye himmel og på den nye jord skal kjærligheten prege alt på en fullkommen måte. Nå skal også mennesket og

skaperverket få full del i den treene Guds evige omsorg (Åp 21-22).

Når den store bibelske fortellingen begynner og slutter slik, får vi hjelp til å se hva som skal prege de livene vi lever: Vi skal få leve i en trygg tro på at vi er inkludert i denne store kjærligheten, og vi skal leve slik at vi deler den med andre! Derfor er det ikke tilfeldig at når Jesus blir spurt om hva som er det største budet, så svarer han: *Du skal elske Herren din Gud av hele ditt hjerte... Du skal elske din neste som deg selv* (Matt 22,37-39).

Første akt: Skapelsen (*1 Mosebok 1-2*)

Det tar ikke mer enn to kapitler å fortelle den første akten i Bibelens store drama. Men det som står der, er fullpakket med viktig stoff, fordi det brettes ut for oss hva som er grunnvilkårene for den verden som Gud har skapt. La meg ta noen av de viktigste momentene:

For det *første* leser vi at *Gud skapte mennesket i sitt bilde* (1,27). Vi vet ikke fullt ut hva som ligger i dette, men det betyr i alle fall at Gud skapte oss mennesker for å ha en helt spesiell kontakt med oss. Dermed la han en lengsel etter åndelighet ned i oss, som vi alltid vil kjenne på, fordi vi er skapt til å leve i nært fellesskap med ham. Bibelverset hjelper oss til å se at gudsforholdet er viktig.

Men det er mer her. Gud gav oss også en stor verdi: Ethvert menneske hører til blant de fremste på jorden, rett og slett i kraft av å være skapt menneske. Bibelverset hjelper oss til å se at vi kan være stolte av oss selv, og at vi skal respektere andres store verdi!

For det *andre* leser vi at mennesket ble skapt som *mann og kvinne* (1,27), at vi ble skapt for å være hverandres likeverdige hjelpere (2,18) og at ekteskapet mellom mann og kvinne er en fundamental ordning i verden (2,24). Mennesket ble ikke skapt for å leve alene (2,18), men vi ble helt fra starten av plassert inn i gode fellesskap. Det er derfor vi fortsatt lengter etter dem og har som oppgave å realisere dem.

For det *tredje* leser vi at mennesket ble satt til å *råde over skaperverket* (1,28 og 2,15), og at det var et godt skaperverk (1,31).

Dermed får vi hjelp til å se en av de aller viktigste oppgavene vi har, nemlig å ta godt vare på det alt det som Gud var svært tilfreds med å ha skapt. Det er en oppgave som krever ekstra mye av oss i vår tid. Vi er kalt til å bekjempe urett ikke bare overfor hverandre, men også overfor skaperverket.

For det *fjerde* leser vi at Gud *hvilte den sjuende dagen* og lyste den hellig (2,2-3). Dermed gav han oss mennesker en dag til jevnlig hvile midt i alt strevet, og også en dag med tid til å søke ham. Kanskje en dag til å søke det skjønne og de gode opplevelser som vi også lengter etter? Vi får her en hjelp til å praktisere en ukerytme som er god både for oss selv og for forholdet til Gud.

Det står om skapelsen flere steder i Bibelen også, men det er først og fremst de to første kapitlene i Bibelen som forteller om den. Det er ikke alt vi trenger å ta like bokstavlig, men alt har et flott budskap til oss. Det finnes mange livssituasjoner der vi kan ha stor hjelp av det som står i disse kapitlene, fordi de minner oss om hva vi er skapt til.

Andre akt: Syndefallet (*1 Mosebok 3-11*)

De neste ni kapitlene i Bibelen gir oss fire fortellinger om skyld og straff på rekke og rad: Først får vi høre om hvordan de første mennesker ble lokket til å bryte Guds bud, og måtte fordrives fra Paradiset (kap 3). Dernest får vi høre om hvordan Kain drepte sin bror Abel og ble fredløs (kap 4). Så følger beskrivelsen av synden i Noa-generasjonen og den store vannflommen som straffet dem (kap 5-9). Til sist får vi høre om hovmodet i Babel da de satte seg fore å skaffe seg et guddommelig ry, og om straffen over det (kap 11).

Alt dette er som en forbannelsens fortelling som gir oss en delvis forklaring på hvorfor det er så mye vondt i verden. Det var de første mennesker som lot seg lokke ut i ondskapen, og måtte ta konsekvensen av det. Etter syndefallet ble mennesket dermed kastet ut i mye vondt som ble en del av livet i denne verden. Det måtte lære seg å hankses

med både tungt slit, forbannelse og død. Vi får også beskrevet synden på en måte som er *typisk* for mennesker til alle tider, og det kan vi lære av.

Vi får dessverre ikke en full forklaring på hvor det onde kommer fra, og Guds forhold til det. Det skulle vi gjerne hatt i Bibelen, men vi får akseptere at vi må klare oss uten. Kanskje er det noe av det som gjør ondskaperen ekstra vond, at vi ikke klarer å forstå den? Bibelen gir likevel noen andre hjelpetanker til å forstå det ondes problem, men det blir det ikke plass til å ta opp dem i denne boka.

Vi får også en forklaring på hvorfor det er så vanskelig å stille de lengslene som vi bærer på. Alt var så flott i Paradiset, mens verden ennå fungerte etter Guds hensikt. Men da ondskaperen ble sluppet til, ødela det mye i relasjonene mellom oss og Gud, hverandre og skaperverket. Så fikk vi ikke til å ha det bare godt sammen lenger. Lengslene etter det som en gang var så godt ble uoppfylt. Disse fortellingene gir oss altså et realistisk syn på livet, slik at vi ikke overraskes av ondskaperen når vi møter den.

Men det er også *håp* her: Gud tar seg av Adam og Eva også etter syndefallet. Gud frelste både mennesker og dyr i Noas ark, som et forvarsel om at han engang skal befri hele skaperverket. Dermed ser vi glimt av det som skal prege resten av fortellingen: Den handler om en Gud som stadig er opptatt av å befri oss fra ondskaperen og dens følger.

Tredje akt: Israels historie (*Resten av Det gamle testamente*)

Nå beveger vi oss fra urhistorien, der vi bare har glimtvis minner om hva som faktisk skjedde, over til Israels historie, som starter med Abraham. Nå er vi på mye tryggere historisk grunn, og vi blir kjent med mange personer som lærer oss å leve med Gud i hverdagen.

Det avgjørende nye i den tredje akten er det som skjer i første halvdel av 2 Mosebok. Det er her det blir tydelig for det *første* at Gud er en Gud som hører sitt folks rop om hjelp, og som vil gripe inn for å *frelse* det (2 Mos 1-18). *Befrielsen fra Egypt* ble senere en grunnfortelling for jødene, fordi den gjentok seg flere ganger i Israels historie, som

allerede omtalt ovenfor (se s 22). Slik lærte folket at befrielse er Guds egentlige mål for sin handling med dem, noe som profetene ofte holdt fram som Israels store håp (se s 23).

For det *andre* blir det klart at Gud er en Gud som *forplikter* folket til å følge sin vilje (2 Mos 19-24, med de ti bud som det viktigste i kap 20). Dette var en forpliktelse de ikke klarte å leve opp til, og som førte til at straffen måtte komme. Men slik lærte folket hva som skulle til for å realisere rettferdighet og gode fellesskap. Selv om de ikke fikk det til, fikk de vite hva som måtte gjøres.

Fjerde akt: Jesus-historien (*Evangeliene i Det nye testamente*)

Nå er vi over i Det nye testamente, som i fire evangelier beskriver det som skjedde med Jesus. Det er helt avgjørende for oss at det som fortelles faktisk har skjedd, ellers rives grunnen bort under kristentroen. Vi må stole på at Lukas er troverdig når han skriver i starten av sitt evangelium: ”Nå har også jeg bestemt meg for å gå gjennom alt fra begynnelsen av og skrive det ned for deg i sammenheng, ærede Teofilos, så du kan vite at det er pålitelig, det du har fått opplæring” (Lukas 1,3-4).

Det viktigste av innholdet har jeg beskrevet ovenfor på s 18 og s 24-25. Når det gjelder denne aktens betydning for måten vi ser verden på, vil jeg her understreke følgende:

- Denne akten gir oss en bevissthet om at vi er på et *seirende lag*. Jesus har allerede vunnet det avgjørende slaget i kampen mot ondskaper, nå venter vi bare på at seieren skal fullføres.
- *Identifikasjonsfigurene* våre er først og fremst Jesus selv og disiplene som levde nær ham. De er forbilder på det disippellivet som vi også er kalt til å leve.

Denne akten slutter på en måte som viser vei inn i den neste:

Jesus tok avskjed med disiplene ved sin himmelfart, og gav dem et misjonsoppdrag. Men han lovet å sende sin Ånd og være med dem alle dager inntil verdens ende (Matt 28,16-20 og Luk 24,46-49), og han inntok maktposisjonen ved Guds høyre hånd i himmelen (Luk 24,50-51).

Femte akt: Åndens og misjonens tid (*Resten av Det nye testamente*)

Vi er framme ved den ufullførte akten hvor vi selv har en rolle å spille. De første begivenhetene i denne akten er beskrevet i Apostelgjøringene. Der understrekes både oppdraget om å vitne om Jesus helt til jordens ender (Apg 1,8), og at kirken fikk Åndens kraft til å utføre oppdraget (Apg 2,1-20). Så kan vi lære av den måten som det første misjonsarbeidet skjedde på, og vi kan lære av de brevene som ble skrevet til de nye menighetene.

Utenfor Bibelen finnes det utallige fortellinger fra kirkens snart 2000 års lange historie om det som til nå har skjedd i denne akten. Vi kan lese om seire og nederlag, om helter og svikere, og hendelser som er forbilledlige, og om hendelser som det er all grunn til å skjemmes over at har skjedd i kristendommens navn. Også de siste kan vi lære av.

Budskapet spredte seg raskt til hele Middelhavsområdet. Etter tusen år kom det til oss, og vi er blitt involvert i å forkynne det videre i alle verdensdeler. Guds store familie finnes i dag i nesten alle land og kulturer. Vi er nær ved å fullføre oppdraget med å gjøre Jesus kjent for alle folkeslag. Men fortsatt kreves det innsats av oss for at Guds gode framtid skal kunne overlappes på en enda bedre måte med vår nåtid. Som det ble understreket i første halvdel av boka: Vi er med på forberede noe stort! Den store utdrivelsen fra Paradiset, skal avløses av den store befrielsen på den nyskapte jorden!

I Bibelen får vi også vite hvordan det skal bli mot slutten av denne akten. Det er først og fremst i Johannes Åpenbaring vi leser om det, men også Jesus og Paulus har i små avsnitt uttalt seg om saken. Vi får vite at den femte akten skal ebbe ut med at det blir vanskelige forhold på jorden. Det skal bli så tunge tider at folk lengter etter den store befrielsen (Åp 6-18; Matt 24, 2 Tess 2).

Sjette akt: Jesu gjenkomst (*Johannes Åpenbaring 19-20*)

Deretter skal den sjette akten følge med tre hovedepisoder, som alle nevnes i trosbekjennelsen vår: Jesus skal komme igjen, de døde skal stå opp, og Jesus skal dømme levende og døde (Åp 19-20). Til sist følger det evige etterspillet som er nevnt ovenfor.

Det er stor *inspirasjon* i å vite på forhånd hvordan dramaet skal ende: Vi vet at kampen vi kjemper ikke skal være forgjeves. Rettferdigheten skal en dag seire over ondskapen. Vi skal komme tilbake der det hele begynte, i det evige kjærlighetens fellesskap hos Gud. Alle lengslene skal stilles til slutt. Det er likevel et stort *tankekors* at denne seieren skal innebære en fortapelse for mange mennesker som ikke vil tro (Åp 21,8). Det skulle inspirere oss til å gjøre alt vi kan for at en slik skjebne skal ramme så få som mulig.

Betydningen av fortellingene

Fortellingsdelen av kristenbrillene hjelper oss altså til å se hvilken plass vi har i den store, bibelske fortellingen. Den hjelper oss til å se hvilke oppgaver vi har fått å utføre i dramaets femte akt, og det viktigste i måten vi kan utføre dem på.

Småfortellingene hjelper oss også til å se. Vi tror at Gud er den samme i dag som han har vært opp gjennom hele historien. Når vi får høre hva enkeltpersoner og folk opplevde med Gud i gammel tid, får vi derfor en forventning om at tilsvarende ting kan skje i dag.

Når vi leser at Gud om og om igjen grep inn for å befri både folk og enkeltpersoner, får vi tiltro til at Gud er trofast, og det gir oss trygghet på at Gud også vil befri oss. Dermed kan vi møte verden rundt

oss med optimisme. Når vi leser om at Gud brukte mennesker til ulike oppgaver i sin store redningsaksjon, får vi en forventning om at Gud kan bruke oss også. Ikke bare det, vi får levende eksempler på hvordan det kan gjøres i praksis. Dermed gir fortellingene oss mål og mening med livet. Vi får hjelp til å tro at Gud kan bruke oss selv om vi er svake, slik som han brukte Peter selv om han sviktet.

Dette gjelder ikke bare bibelfortellinger, men alle fortellinger om det som Gud har gjort med mennesker opp gjennom kirkens historie. Særlig inntrykk kan det gjøre å høre om hva andre kristne fra vår egen tid har opplevd. Det kan vi lese om f.eks. i biografier og i misjonsblader.

Hovedlærdommer fra *Dramaet om befrielsen av skaperverket*:

Det evige forspillet lærer oss at kjærlighet er det viktigste i kristen tro.

1. Akt: Skapelsen hjelper oss å se at vi er verdifulle, og at vi er skapt til å tro på Gud, elske hverandre og forvalte skaperverket.

2. Akt: Syndefallet hjelper oss å se at vi også er svake og syndige, slik at vi ødelegger for hverandre og verden.

3. Akt: Israels historie hjelper oss å se at Gud er en Gud som både vil befri oss og forplikte oss. Vi finner også mange forbilder til å leve i tro og lydighet.

4. Akt: Jesushistorien hjelper oss å se at vi er på et seirende lag, og gir oss forbilder til livet, særlig gjennom Jesus og disiplene.

5. Akt: Åndens og misjonens tid. I denne ufullførte akten har vi oppdraget med å gjøre den store seieren kjent for alle mennesker.

6. Akt: Jesu gjenkomst og Det evige etterspillet har ennå ikke begynt. Men vi vet så mye om det som skal skje, at vi kan være trygge på at den innsatsen vi gjør skal krones med seier, og at håpet skal oppfylles

7. Hovedskikkene

Den andre hoveddelen av et livssyn er de konkrete *hovedskikkene* som en bestemt gruppe av mennesker har til forskjell fra andre grupper. Det kan være at de samler seg om helt konkrete gjenstander eller feirer helt bestemte hendelser. De kan samles på store festivaler eller i små familiesamlinger. Poenget er at de som samler seg om disse skikkene vet at de gjør det fordi de har noe felles. De som ikke samler seg om dem, er utenfor gruppen.

Det er for eksempel typisk for nordmenn å samle seg om feiringen på 17. mai: Man tar på 17-maisløyfer og bunad, man heiser flagget, man går i eller ser på barnetoget og man synger nasjonalsangene. En slik fest kan hjelpe oss til å se, slik at vi fylles av takknemlighet over å få lov til å bo i dette landet.

Betydningen av hovedskikkene

Kristenbrillene har også sine *hovedskikker*. Det dreier seg altså om typiske og håndfaste kjennetegn ved det å leve som kristne. Det dreier seg om de punktene i tilværelsen der Guds verden berører vår verden på den tydeligste måten, Dermed hjelper denne delen av brillene oss til å se hvor vi kan møte Gud i hverdagen, slik at vi ikke glemmer ham og den hjelpen han kan gi oss til å leve.

Noen kan komme til å innvende: Vi må ikke legge for mye vekt på de ytre skikkene, for det er det indre troens liv som er viktigst for en kristen. Det er sant. Men de ytre skikkene hjelper til at troen på Gud og viljen til å utføre oppdraget ikke visner hen. Skikkene former oss. Det vi faktisk gjør, preger oss over tid. Den som utfører skikkene jevnlig, berøres av Guds verden og får del i guddommelige krefter. Det er ikke slik at skikkene må fylle mye tid i hverdagene. Det er heller slik at de gir jevnlig muligheter til å holde ved like et kristent blikk på hverdagen.

Tenk på hva som skjedde med nattverden her i landet. For 150 år siden hadde vi massealtergang. Da kom kritikken om at altfor mange gikk til nattverd uten å mene noe med det. Det gikk ikke lang tid før folk flest tok til seg budskapet om at de sikkert ikke var kristne nok for nattverden. I dag er det derfor altfor få som går til nattverd, fordi de føler at de ikke er fromme nok selv om de vil være kristne. Er denne situasjonen noe bedre? Tenk så mange som kunne fått hjelp av skikken med å gå til nattverd, men som nå ikke tør å oppsøke den hjelpen! La oss framelske ytre skikker, slik at de kan få sjansen til å prege oss med liv!

Jeg kommer nå til å skrive om de tolv viktigste skikkene som er felles for alle kristne over hele verden. Jeg kommer til å beskrive dem i to avsnitt: I hovedteksten skriver jeg om hvordan de kan utføres på en enkel måte, i petittetekstene om hvordan de kan fordypes for dem som ønsker det. Jeg begynner med de fem skikkene som har fulgt kirken helt fra starten.

De som kom til tro etter Peters tale på den første pinsedagen, ble henvist til dåpen som gir tilgivelse og Åndens gave (Apg 2,37-38). Like etterpå skriver Lukas at den første menigheten i Jerusalem samlet seg om fire andre skikker: «*De holdt seg trofast til apostlenes lære og fellesskapet, til brødsbrytelsen og bønnene*» (Apg 2,42). Dermed praktiserte kristne helt fra starten av fem konkrete hovedskikker som hjalp dem til å leve troens og Åndens liv. Disse fem er de viktigste for oss i dag også.

Fellesskapet

Det er ikke bare kristne som jevnlig samles i fellesskap for å dyrke sin religion eller sine interesser. Men det er likevel noe er som typisk når kristne samles.

Fra en side sett kan vi si at dette er hovedskikken for en kristen. Den oppstandne Kristus har nemlig gitt et stort løfte: *”Hvor to eller tre er samlet i mitt navn, der er jeg midt iblant dem”* (Matt 18,20). Når kristne samles, tror vi altså at den levende Jesus er til stede. Guds verden berører vår verden på et slik måte at Jesus kan påvirke oss og velsigne oss. Dermed gir det å samles som kristne en helt spesiell forventning om hva som kan skje.

Men det gir også viktige utfordringer. I en kristen forsamling skal alle være like velkomne. Kristne har en ekstra forpliktelse til å sørge for at det skjer, fordi vi er kalt til å leve ut fellesskap som fungerer som en forsmak av Guds framtid inn i vår nåtid. Paulus skriver *”Her er ikke jøde eller greker, her er ikke slave eller fri, her er ikke mann og kvinne. Dere er alle én i Kristus Jesus”* (Gal 3,28). Det ble opplevd svært radikalt i kirkens første tid at en rik mann behandlet både kona si og slaven sin som likeverdige med seg selv på kristne samlinger. Det oppleves utfordrende i dag å finne gode måter å ta i mot folk utenfra, slik at alle kjenner seg verdsatt og inkludert.

Det er typisk at når kristne samles, så praktiserer vi flere av de skikkene som skal beskrives i fortsettelsen. Særlig er gudstjenestene fullspekket av dem, og da er formene så faste at vi kaller dem en *liturgi*. Også ved de store livsovergangene samles kristne i kirkene sine, både ved fødsel, konfirmasjon, vigsel og dødsfall.

Det er fint for kristne å samles på tre ulike nivåer:

- På mellomnivået samles vi til *gudstjenester og møter i lokalsamfunnet*.

Kristne som bor på samme sted, trenger å se hverandre jevnlig for å støtte hverandre.

- På det minste nivået, er det klokt å samles i *grupper* på 8-12 personer. Da kan vi komme så nær hverandre, at vi kan være til konkret støtte for hverandre, og være helt åpne overfor hverandre.

- Så trenger vi også *storsamlinger* som kan inspirere fordi de synliggjør at vi er mange. Da samles kristne til store stevner og begivenheter, gjerne fra hele landet, ofte på sommertid, ofte ei hel helg eller over flere dager.

Dåpen

Dåpen er selve inngangsriten til det å leve som en kristen. Dette er ekstra tydelig i de kirkene som praktiserer barnedåp. Men også hos de som har voksendåp (eller bedre: troendes dåp), er det slik at når bestemmelsen om å leve som en kristen er fattet, så følger dåpen nokså raskt etterpå. Det er dåpen som setter oss inn i Guds store familie, derfor kalles den for en "ny fødsel". Det er den som setter oss inn som deltakere i den store bibelske fortellingen.

Det er ikke tilfeldig at dåpen skjer ved hjelp av vann. Vann er det livselementet som vi er mest avhengige av for å leve. Da israelittene ble frelst ut fra slavekår i Egypt, gikk de gjennom vannet til livet to ganger, både gjennom Sivsjøen og gjennom Jordanelven (2 Mos 14 og Josva 3). Når en kristen døpes med vann, skjer det samme igjen: Guds vei går gjennom vannet inn i det nye livet der vi tilhører Jesus.

Det er ikke så lett å se betydningen når vi praktiserer overøsningsdåp slik vi oftest gjør. Det er lettere å se det når dåpen har form av full neddykking: Da blir det tydeligere at vi døpes til Jesu død (når hele kroppen dykkes under vann), og til Jesu oppstandelse (når kroppen kommer opp av vannet igjen). Vi døpes til Faderens og Sønnens og Den hellige Ånds navn, fordi det er *Guds* store historie fra skapelse til befrielse vi settes inn i, fordi det er *Jesu* seier vi får del i, og fordi *Ånden* gir oss den kraften vi trenger til å leve.

Dåpen er den hovedskikken som praktiseres av flest mennesker i kristne land, også i tider der betydningen av de andre skikkene blir svekket. Dåpen skal hjelpe til å se to forhold tydelig: På den ene side er dåpen et ankerfeste for troen, fordi vi kan være trygge på at når Gud først har gjort oss til en del av sin store familie, så vil ikke han kaste oss ut fra den så lenge vi selv ønsker å høre til der. På den annen side er dåpen en utfordring til å leve det livet som Gud kaller oss til, for det er som ordtaket sier: *Godt begynt er halvt fullendt*.

Jeg kommer ikke til å holde fram *konfirmasjonen* som en hovedskikk for kristne, og det regner jeg med at vil overraske mange. Men saken er at denne skikken verken er bibelsk eller særlig gammel. I den katolske kirke vokste den ut fra dåpsordningen i tidlig middelalder, slik at prester kunne døpe uten at biskopen var til stede med sin håndspåleggelse. Lutherske kristne så den også som en del av dåpsordningen. Hos oss ble det mer pedagogisk motivert, slik at den første altergangen kunne forberedes av en tid med katekismeundervisning. Her i landet har vi hatt konfirmasjon i den lutherske kirken siden 1736.

Selv om ytre former har holdt seg, har innholdet skiftet betydning. I starten var konfirmasjon en høytidelig *innvielseshandling* til kristent liv med løfter og håndslag. Så ble den en *bekjennelseshandling*, fra 1911 av en *velsignelseshandling*, og for 30 år siden ble den en *forbønnshandling*. Altså ble det mindre og mindre forpliktende for konfirmantene. Men kirken bruker ordningen til å oppnå det samme formålet som før: Man vil gi sine døpte medlemmer en sjanse i ungdomstiden til å oppdage at de hører til hos en Gud som har gjort dem til sine i dåpen, som er glad i dem, og som ønsker å bruke dem som sine medarbeidere.

Bibelen

Når kristne samles, så leses det minst et vers eller en fortelling fra Bibelen, og som oftest følger det en aktualisering i form av en andakt eller preken. Det finnes nesten ikke unntak fra den skikken. Hvorfor er det slik? Dessuten er det som står i Bibelen grunnlaget for de fleste av de andre hovedskikkene.

Paulus skriver i 2 Tim 3,16-17:

”Hver bok i Skriften er innblåst av Gud, og nyttig til opplæring, tilrettevisning, veiledning og oppdragelse i rettferd, så det mennesket som tilhører Gud, kan være fullt utrustet til all god gjerning”. Bibelen er altså et redskap der Guds verden berører vår verden på en spesiell måte. Gud har påvirket ulike mennesker til ulike tider til å skrive Bibelen på en slik måte at den i dag kan sette oss i stand til å bli medarbeidere i Hans frelsesplan. Han virker gjennom ordene, vi utrustes gjennom dem. Derfor er Bibelen så viktig.

Det forrige avsnittet om fortellingene har egentlig handlet om dette. Men Bibelen er mer enn fortellinger. Den inneholder også dikt, profetier, taler og brev. Slike avsnitt er like viktige som veiledning til kristent liv.

Det har vært viktig for kristne å sørge for at Bibelen blir mer enn tilfeldig brukt. Det er godt å ha et system som sikrer at hele budskapet kommer til orde. - Ved *gudstjenestene* er det slik at det er satt opp faste tekstrekker, slik at man i løpet av et år får vært gjennom de viktigste temaene som Bibelen handler om. Den som ikke kommer seg til kirke en søndag, vet derfor hva dagens tekst er, og kan studere den på egen hånd.

- Etter at boktrykkerkunsten ble oppfunnet, ble Bibelen allemannseie, og kristne kunne begynne å *lese i den hjemme*. Da ble det utviklet ulike leseplaner for selvstudium av Bibelen, slik at man kunne porsjonere den ut over for eksempel tre år, og få hjelp til å forstå de viktigste sidene ved de tekstene man leste. Hvorfor ikke lære seg en samling av gode bibelord utenat? Da får vi en indre skatt å øse av som ingen kan ta fra oss!

- Siden familien er grunnenheten i både kirke og samfunn, er det også svært vanlig at kristne hjem praktiserer *husandakt*, ved frokostbordet eller om kvelden. En slik andakt kan bestå i at man tenner et lys, leser dagens bibeltekst, leser fra ei andaktsbok, ber en fri bønn, og avslutter med Fader vår, velsignelsen og gjerne også en sang.

Bønnen

De fleste religioner praktiserer bønn i en eller annen form. De som tenker *Panteistisk*, ber ofte for å komme i kontakt med de åndelige sidene dypt inne i seg selv og i verden. For Gud er jo i alle ting, også i ethvert menneske, dypt der inne. De som tenker *Deistisk*, ber sine bønner til en Gud som de ikke kan være sikre på at bryr seg og vil høre. Ofte blir det slik at man må be på helt bestemte måter og til helt bestemte tider, og gjenta bønner nesten som trylleformler for å kunne ha håp om å nå fram, om ikke til Gud selv, så i alle fall til en ånde verden.

Kristen bønn, derimot, er bønn som bes i full fortrolighet mellom en god far og hans barn, uansett hvordan barna føler seg. Jesus har åpnet en dør for oss, slik at vi kan tro at Gud er en god far som vil oss det beste, og at Ånden hjelper oss til å sette ord på det vi trenger å be om. Paulus skriver: "*Dere har fått den Ånd barna har, den som gjør at vi roper: 'Abba, Far'... Ånden selv går i forbønn for oss med sukk uten ord*" (Rom 8,15 og 26).

Fadervåret er den viktigste bønnen for kristne, siden det var den bønnen Jesus lærte disiplene å be. Den er så kort at alle kristne lærer den utenat. Den er så fullspekket med innhold, at man tidlig begynte å praktisere skikken med å be den høyt i kor. Når vi ber den, kan vi tenke på at hver setning inneholder minst tre budskap: Bønnen setter ord på det viktigste Jesus ville oppnå med det livet han levde, den setter ord på

det som skal oppleves fullt og helt i Guds framtid, og dermed også på det vi selv har fått i oppdrag å gi andre en forsmak på.

Det er ikke noe krav til kristen bønn at den er så personlig at den må formuleres i egne ord. Det er ofte stor hjelp og stor hvile i å kunne bruke velformulerte bønner som andre har skrevet. Vi kan for eksempel velge blant mange fast formulerte *kveldsbønner* og *bordbønner*.

Særlig viktig har det vært for kristne å bruke bønner fra *Salmenes bok* i Bibelen. Det er faktisk slik at de 150 bønnene som står der, er blitt fordelt ut over ukedager og tidspunkt på døgnet som man kan finne på lister, f.eks. i den bibelleseplanen som Bibelselskapet gir ut hvert år. Dermed kan vi be faste bønner sammen med kristne søsken over hele jorden!

I katolske land har de fleste kristne sin *rosenkrans* som hjelper dem til å huske de bønnene som det er klokt å be i løpet av en dag. Her i Skandinavia har den inspirert den svenske biskop Lønnebo til å utvikle en egen *Kristuskrans*, der fingrene kan gli over 18 perler som minner oss om det samme.

Det finnes utallige fast formulerte bønner, og mange av dem er gitt ut i en egen *Bønnebok* som er godkjent av Kirkerådet. Noen av de bønnene som finnes der, har blitt brukt av kristne i mange hundre år over hele verden.

- Jesusbønnen er en arv fra den gamle kirken i øst, og den kan bes som et refreng i takt med pusterytmen mens vi mediterer over innholdet: *Herre Jesus Kristus, Guds sønn, miskunn deg over meg (en synder)*.

- Santa Birgittas bønn er kommet til oss fra 1300-tallets Sverige: *Herre, vis du meg veien, og gjør meg villig til å gå den*. Den kan bes i ettertanke i takt med skrittene mens vi er ute på tur.

Når det gjelder frie bønner, er det ingen grenser for hvilke former de kan ta:

- De kan bes i form av *små sukk* som sendes til Gud uansett hvor vi er.
- De kan være *lovprisninger* som uttrykker takk og tilbedelse.
- De kan være *bønner om egne behov*, og *forbønner* for andres behov (kanskje kan vi lage små lister over forbønnsemner?)
- De kan være *klagebønner* når livet føles urettferdig og vanskelig.
- De kan være *meditative* bønner som gir rom for mye stillhet og ettertanke.
- De kan være *tungetale*, som er et bønnespråk som Den Hellige Ånd skaper i oss.

Nattverden

Nattverden er en merkelig skikk. I oldkirken ble de kristne anklaget for kannibalisme på grunn av den. For uansett om man kneler ved en alterring eller går fram i en lang rekke og mottar brød og vin stående, så

sies det: *Dette er Jesu legeme* og *Dette er Jesu blod*.

Nattverden er et av de stedene der det blir tydeligst hvordan Guds verden berører vår verden, og at Guds framtid kan gis oss som en forsmak i vår nåtid. Nattverden knytter oss bakover i tid til det Jesus gjorde på korset da kroppen hans døde for oss, og blodet hans sonet for oss. Dermed får vi del i tilgivelsen! Nattverden forbinder oss også med Guds framtid, og det store festmåltidet som skal være der for mennesker av alle folkeslag. Dermed får vi del i et nytt fellesskap! Nattverden forbinder oss også med den Jesus som lever nå og er usynlig til stede. Dermed får vi kraft fra ham!

Hvordan kan så store ting skje gjennom en så enkel handling? Selv om teologer har tenkt på det i alle år, og framsatt ulike teorier om det, må vi erkjenne at det blir et mysterium. Men det som tanken ikke helt forstår, det kan likevel være en hjelp for troen. Gjennom nattverden blir fellesskapet med Jesus konkret. Det er ikke bare noe vi tror i hodet vårt uten å se det. Men det er like virkelig som den kjeksken og den vinskvetten som har kommet inn i kroppen! Jesus kom ikke bare for å informere om Guds store redningsaksjon. Han ønsker å dra oss inn i den, og gi konkrete styrkemåltider underveis.

Vi har en stor utfordring i å alminneliggjøre denne viktige skikken. Det er så altfor mange kristne i dagens Norge som tror at man må være kristen av en ekstra kvalitet for å kunne våge seg fram til nattverd. Men det er ingen premie for vellykkede kristne (dessuten finnes ikke slike!). Det er et styrkemåltid som alle kristne trenger. For 150 år siden gikk de fleste døpte i dette landet til

nattverd i kirkene sine. Da var det alminnelig, og hadde vært det i hundrevis av år. Hvordan skal vi klare å gjenvinne det? Kanskje hjelper det at vi nå har innført barnenattverd. For når en far deler brød og vin med sin toåring framme ved alteringen, da må vel alle forstå at dette ikke bare er for en religiøs elite, men for alle som ønsker å være Guds barn?

Dermed har jeg kort beskrevet de fem hovedskikkene som har samlet kristne helt siden den første pinsedagen. Med tiden har det vokst fram flere skikker i forlengelsen av disse. De viktigste av dem er de følgende sju:

Trosbekjennelser

Helt fra starten av var det behov for å samle det viktigste innholdet av kristen tro i små bekjennelser. De eldste finnes i Det nye testamente selv, f.eks. de enkle bekjennelsene ”*Jesus er Herre*” (1 Kor 12,3). Noen er lengre, f.eks. denne som Paulus kanskje har laget: ”*For oss er det en Gud, vår Far. Alt er fra ham, og til ham er vi skapt. Og det er en Herre, Jesus Kristus. Alt er til ved ham, og ved ham lever vi*” (1 Kor 8,6).

Vi bruker oftest *Den apostoliske trosbekjennelsen* i gudstjenestene våre. Den ble utformet gradvis i løpet av de tre første hundreårene og ble brukt ved dåpen. Når noen skal døpes, oppstår det nemlig et behov for å sette ord på hva man døpes til. Da er det en fin skikk at alle som er til stede, reiser seg og sammen setter ord på det viktigste i kristen tro. Hver eneste setning vi sier, har grunnlag i det som står i Bibelen. Derfor kan vi framsi bekjennelsen høyt med glede, takk og stolthet. På høytidsdagene til jul, påske og pinse bruker vi ofte en annen bekjennelse, *Den nikenske*. Den er mer fyldig og poetisk utformet, og gir en ekstra høytid når vi framsier den.

Søndagen

Alle religioner har sine hellige dager. Kristne har først og fremst søndagen. I sin tid ble det opplevd som en stor forandring, siden de første kristne var jøder og dermed vant til at lørdagen, sabbaten, var helligdag. Men fordi Jesus stod opp på en søndag, og det var fellesskapet

med den levende Jesus som samlet dem, ble det tidlig naturlig å samles på søndagen for kristne. Da kristendommen ble statsreligion, kunne denne skikken lovfestes og praktiseres i hele samfunnet.

Noen har kalt søndagen for ”en helligdom i tiden”. Midt i tidens jevne strøm og mas, blir det ryddet til side en jevnlig mulighet til å kjenne forsmaken av Guds framtid. Vi lengter etter frihet og gode fellesskap, og det blir gitt oss en dag da vi får anledning til å dyrke det. Vi lengter etter dypere åndelighet, og det blir gitt oss en dag da vi får bedre tid enn ellers til å oppsøke kontaktpunktene med Gud. Det er fint når samfunnet kan støtte opp om dette med lover om helligdagsfred, og med rett til fri for arbeidstakere. Men det burde ikke være nødvendig med mange regler for hva som sømmer seg og ikke. Modne kristne kan selv finne ut av hvordan de vil utnytte mulighetene som gis.

Jul, påske og pinse

En annen måte å sørge for at hovedinnholdet i det kristne budskapet kommer jevnlig i fokus på, er skikken med å feire de store høytidene. Påske og pinse ble nok markert helt fra starten av, for der visste man datoene som de viktige hendelsene fant sted på. Dessuten vokste feiringene ut av store jødiske fester, slik at de kristne kunne samles på sin måte samtidig med at jødene feiret på sin. Jesu fødselsdato, derimot, kjente man ikke, så den feiringen kom etter hvert, og ble lagt til tiden for den store solfesten. Alle religioner har sine fester med faste skikker knyttet til dem. Vi kristne har våre skikker som understreker det budskapet som samler oss, slik at vi ser bedre hva Gud har gjort for oss.

Julefeiringen er den som når bredest ut i folket. Gudstjenestene er blant årets best besøkte. De fleste har også juletre med kristne symboler og gir hverandre gaver. Det er også stor oppslutning om skikker i *adventstiden*, så som tenning av lilla lys i adventskransen og bruk av adventskalender. Mange barn går julebukk etter jul, og får være med på juletreffester.

- *Påskefeiringen* kan ha godt av å bevisstgjøres bedre i et folk der mange foretrekker å bruke fridagene til skiturer. De siste årene er man blitt opptatt av å la gudstjenestene på Palmesøndag, skjærtorsdag, langfredag og påskedag få hvert sitt klare særpreg, gjerne slik at ulike symbolhandlinger understreker budskapet. I hjemmet kan man legge fram symboler på et påskebord i hele den stille uke, og vente med å gi barna massevis av godteri til påskemorgen.

- *Fastetiden* i forkant av påske har også sine muligheter: Feiring av fastelavn og karneval før den begynner, og daglig innsamling av mynter til fattige i andre land i egen bøsse gjennom fasteukene. Det har også vært en utbredt skikk at voksne leser ei fastebok i denne tiden, til utdypning av troslivet. I katolske land er også avhold fra kjøttmat viktig.

- Når det gjelder *pinse*, er skikkene her til lands bortimot fraværende. Men en gudstjeneste eller et stevne burde alle kunne prioritere å få med seg i denne høytiden også.

Kirkehuset og kirkerommet

I begynnelsen samlet de kristne seg i små flokker i hjemmene til de rikeste av dem.

Men med årene ble kristenflokkene større,

og de fikk råd til å bygge seg egne møte-

saler. Alle religioner har sine templer og

samlingsrom. De kristne fikk også slike, og

de begynte å bygge og innrede dem på

måter som understreket budskapet. I dag er

det slik over hele verden, at når vi kommer

til den lokale kirken, så ser vi med en gang at det må være en kristen

kirke. Det er fint når også arkitektur og utsmykning er med på å understreke hva som samler oss.

Kirken ligger ofte høyt med et spir som peker oppover, for å vise at her er et samlingspunkt der Guds verden berører vår verden på en spesiell måte. Vi går ofte inn i den mot øst der solen står opp, for å markere at vi går mot håpet i Guds framtid. Noen kirker markerer at nådemidlene er viktige. De er ofte langkirker med et kor der døpefont, alterring og prekestol er framtrедende. Andre kirker markerer tydeligere at fellesskapet er viktig. Da er ofte alteret plassert mer midt i rommet, og stolene kanskje i en halvsirkel omkring. Noen

kirker er formet som korskirker. Alle kirker har et alterbilde som understreker et viktig budskap. Når hus og rom utformes på slike symbolske måter, kan de minne oss om viktige forhold i Guds verden uten at noen trenger å si noe.

Salmebok og sangbok

Kristne er kalt til å gi en forsmak av den skjønnheten som skal prege Guds framtid. Derfor er de fleste kirkerom innredet slik at de gir en god, estetisk opplevelse. Dersom rommet i tillegg kan fylles av vakker sang og musikk, kan opplevelsen av det gode bli ekstra sterk. Paulus forstod betydningen av det når han en gang skrev: *Bli fylt av Ånden og syng sammen, la salmer, hymner og åndelige sanger lyde! Syng og spill av hjertet for Herren* (Ef 5,18-19).

Antakelig finner vi spor av sangtekster fra den tiden i Det nye testamente, men det er ikke så lett å vite det sikkert. I alle fall er det slik i dag at de viktigste salmene og sangene er samlet i egne salmebøker og sangbøker. For hundre år siden hadde hver eneste kristne familie eksemplarer av dem hjemme, som de tok med seg til kirke og bedehus. Nå har vi råd til å kjøpe dem inn både hjemme og i forsamlingslokalene. Det er typisk for kristne å ha disse bøkene og synge fra dem, slik at tilbedelsen kan bli rikere.

Det er trist at flere og flere unnskylder seg med at de ikke kan synge, og dermed er tause under salmesangen. De frarøver seg selv en god opplevelse på den måten, for saken er at de aller fleste synger godt nok dersom de gjør det jevnlig. Dessuten frarøver de sine medkristne også fine opplevelser, for vi har en mye bedre felles opplevelse når vi befinner oss i en stor flokk der sangen stiger opp fra alle omkring oss. Skal vi gi hverandre en forsmak på skjønnheten i Guds evige rike, så hører det med å synge med den stemmen vi har!

Skriftemålet

Noe av det mest sentrale i kristendommen, er tilgivelse for synd. Den store frelsestiden skal preges av den store syndsforlatelsen, og siden Jesus døde på korset, kan syndsforlatelsen også foregripes her og nå. Guds framtid berører vår nåtid på en spesielt frigjørende måte i den. Vi kan legge fall og nederlag bak oss. Derfor har kirken svært konkrete skikker som formidler tilgivelsen. Det er ikke alltid like lett å tro at man er tilgitt, derfor trenges det ofte håndfast hjelp. Nattverden er en måte å

gjøre det konkret på. Med årene vokste *skriftemålet* fram som en annen god ordning.

Skriftemålet har grunnlag i det som Jesus en gang sa: *Dersom dere tilgir noen deres synder, da er de tilgitt* (Joh 20,23). Den ordningen som vokste fram, har to hoveddeler: Først en samtale der man får sette ord på det man angrer på, og så en kort liturgi der man bekjenner hva man har gjort og får tilsagt syndenes forlatelse mens man kjenner ei prestehånd (eller hånda fra en annen kristen leder) på hodet. Slik blir både angeren og tilgivelsen personlig og nær. Denne skikken er svært utbredt i katolske land, der man har konstruert egne skriftestoler til anledningen. Også lutherske kristne vil ha stor hjelp av at denne skikken ble mer alminnelig. For denne skikken går midt inn i det som er det mest typiske ved å leve som en kristen: At tilgivelsen skal strømme mot oss så rikt som mulig!

Sykesalving

Det er ikke bare synden og skylden som kan plage oss her i livet. Kristne kan også rammes av tunge slag som langvaring og (tilsynelatende) uhelbredelig sykdom. I slike tunge tider er det naturlig for en kristen å be om Guds hjelp. Men vi blir også oppfordret til å be om helbredelse. Det kan vi gjøre hver for oss. Det kan også skje i etterkant av kristne møter at noen legger hendene på oss og ber for oss. Mange har erfart at det virker. Men det kan også skje ved en spesiell ordning som vi kaller sykesalving.

I Jakobs brev står det: *Er noen blant dere syk? Han skal kalle til seg menighetens eldste, og de skal be over ham og salve ham med olje i Herrens navn. Da skal troens bønn redde den syke, og Herren skal reise ham opp. Har han gjort synder, skal han få dem tilgitt* (5,14-15).

Ut fra denne teksten har det vokst fram en skikk blant kristne å ha en seremoni der bønn om helbredelse og salving med olje er det sentrale. Løftet er at Herren skal reise en opp. Det kan skje i form av overnaturlig helbredelse eller av at man får mer styrke til å utholde sykdommen. Uansett: I Guds nyskapte framtid skal det ikke være mer

Oppsummering av hovedskikkene

Om søndagene samles kristne ofte i *kirkehus* og *bedehus* som er bygget på symbolske måter for å understreke budskapet. Der samles man om følgende skikker:

- *Fellesskapet*, der man kan inspirere hverandre.
- *Dåpen*, som er inngangsporten til å bli med i fellesskapet.
- *Bibelen*, som det blir lest fra og preket over.
- *Bønner* som det er mange av i løpet av en gudstjeneste.
- *Nattverden*, som gir tilgivelse, kraft og fellesskap med Jesus.
- *Trosbekjennelse* og *salmesang*.
- *Julefeiring*, *påskefeiring* og *pinsefeiring*.

På hverdagene og i hjemmet kan kristne:

- Lese i *Bibelen* og *be* i stillhet og enerom.
- Lese i *Bibelen* eller andaktsbok og *be* og *syng* ved husandakt.
- Bruke *kveldsbønn* og *bordbønn*.
- *Feire jul* med kristne skikker og forberede det med adventsskikker.
- *Feire påske* med kristne skikker og forberede det med fasteskikker.
- Oppsøke kristne *fellesskap*, for eksempel i mindre grupper.
- Oppsøke en kristen leder når man trenger *skriftemål*.
- Tilkalle kristne ledere når man trenger *sykesalving*.

sykdom. Derfor er helbredelse også et gode som vi kan få en forsmak av her i vår nåtid, i alle fall noen ganger. Men skal vi oppleve det, må vi venne oss til å be om det.

Skikker for alle kristne

Jeg har beskrevet de tolv viktigste hovedskikkene som kristne samles om. Det er ikke slik at man må være en “personlig kristen” av en høyere kvalitet for å bruke dem. Det er heller slik at det er helt naturlig for kristne å foreta dåp, å søke til fellesskap der man hører fra Bibelen, framsier trosbekjennelsen, ber og synger sammen, å feire nattverd, å oppsøke skriftemålet når man trenger det, og å feire både jul, påske og pinse med et kristent innhold. Dette gjør kristne sammen, og dette gjør ingen andre enn kristne. Slik har det med få unntak vært i snart 2000 år, og slik er det over hele jordkloden, uansett hva for folkeslag kristne måtte tilhøre. Slik lar kristne seg jevnlig berøre av Guds kraft i helg og hverdag.

-

8. Hverdagene

Alle religioner har sine bud og forskrifter for hvordan livet skal leves. Men kristendommen har en påfallende profil på dette feltet.

For det første settes *hverdagslivet helt i sentrum* for kristen innsats. Det er ikke slik at de som går i kloster regnes som frommere enn de som ikke gjør det. Målet er ikke å finne fram til et åndelig liv bak det vanlige, for å slippe unna livstørsten eller søke fram til guddommen i seg selv. Luther har lært oss det motsatte: Gud kaller de fleste kristne til å være en god ektefelle og forelder, en god kollega og nabo, og en pålitelig samfunnsborger. Det er midt i hverdagen Gud trenger oss. Det å være en kristen handler om å leve som et sant og ekte menneske som går inn i livets utfordringer, i stedet for å flykte fra dem. Det er menneskets lengsler etter rettferdighet, gode fellesskap, åndelighet og skjønnhet som vi skal være med på å gi en forsmak av.

For det andre samles Guds bud for hverdagen rundt en hovedsak: *Nestekjærighet slik den konkretiseres i De ti bud*. Dermed er det

f.eks. mange renhetsbud som faller utenom, også de som finnes i Det gamle testamente. Det som mange andre religioner er så fulle av, det er kristne frie fra. Slik kan tid og oppmerksomhet rettes mot det som er viktig, nemlig å bidra med vårt til at vi kan ha det godt sammen. Men før jeg skriver mer om selve hovedsaken, vil jeg komme med noen viktige forutsetninger.

Forsakelse og hengivelse

Den som vil kjempe for det gode i verden, må vende seg fra det onde. Den som vil stå på Guds side, må vende ryggen til Satan og hans medhjelpere. Dette er en så viktig sak for kristne, at når vi framsier trosbekjennelsen ved dåpen, starter vi med en setning som vi kaller forsakelsen: *Jeg forsaker Djevelen og alle hans gjerninger og alt hans vesen.*

Den verden som vi lever i, er preget av at den både er Guds gode skaperverk og samtidig fylt av mye ondskap. Derfor finnes det mye i verden som kristne må si *nei* til, fordi det ikke fremmer det gode. Samtidig er det mye godt her som kristne med glede sier *ja* til, fordi det samsvarer med lengslene vi bærer på. Problemet er at dette mange ganger er så filtret inn i hverandre at det ikke er så lett å finne ut hva som er godt og hva som er ondt. Ofte kan det som virker godt i øyeblikket, få onde konsekvenser på lang sikt. En ektefelle som er utro, kan sikkert oppleve mye glede ved det i starten, men på sikt vil man vikle seg inn i mange løgner og problemer.

Utfordringen er klar: Den som vil hengi seg til Gud og det gode, må forsake Satan og det onde. Så får vi heller samtale om og hjelpe hverandre med hva det betyr i praksis. Da skal vi ikke komme med lister over at kristne ikke kan danse, gå på kino, spille kort eller strikke på en søndag. Vi skal heller hjelpe hverandre til å ta opp kampen mot slikt som aggresjon og sinne, grådighet og pengejag, ondsinnet og grov bruk av tungen, egoistisk seksualitet, latskap og likegyldighet.

Lydighet og frihet

Det er grunn til å understreke sterkt at når kristen etikk samler seg om nestekjærlighet og ti bud, så blir det gitt et stort rom for frihet på andre felt av livet. Dermed blir det slik for kristne at de fleste valgene vi foretar i hverdagslivet, kan vi ikke gå til Bibelen for å få svar på. Kristendom er å leve et liv i frihet. Derfor er de fleste livsvalgene overlatt til det modne kristne skjønn, som enhver kan oppnå gjennom å leve livet og gjøre sine erfaringer. Dessuten kan vi regne med at Guds Ånd vil veilede oss, for eksempel ved å påvirke tankene våre.

Paulus, for eksempel, kan komme med mange formaninger til hvordan det er rett å leve, og de fleste av dem er konkretiseringer av de ti bud og av hva det betyr å leve i kjærlighet. Men det viktigste han har å si når han begynner med formaningene i Romerbrevet, er følgende: *Innrett dere ikke etter den nåværende verden, men la dere forvandle ved at sinnet fornyes, så dere kan dømme om hva som er Guds vilje; det gode, det som er til glede for Gud, det fullkomne* (12,2). Et annet sted setter han ting på plass i en konfliktsituasjon der begge grupper har gode argumenter på sin side, og da gir han begge rett i sak, men skriver: *Jeg har lov til alt, men ikke alt tjener til det gode. Jeg har lov til alt, men ikke alt bygger opp. Ingen må søke sitt eget beste, men den andres beste* (1 Kor 10,23-24).

Kristne har altså svært stor frihet til å vurdere hva som tjener kjærligheten i ulike situasjoner. Vi slipper å alltid søke etter ytre regler som bestemmer hva vi skal gjøre. Men de få, klare budene som kristendommen har, de er viktige, og de forventes det at vi er lydige mot.

Fortjeneste eller takknemlighet?

Den viktigste friheten ligger likevel i at *budene har en annen status* enn i de fleste andre religioner. Lydighet mot dem er ikke grunnlaget for gudsforholdet. Det er ikke slik at vi må leve opp til en viss standard for å kunne kalle oss gode kristne. Da kan det lett bli en tung plikt å holde budene. Dessuten er det umulig for oss å leve slik Gud krever hele tiden. Tenk på dåpen igjen: Der fikk vi gudsforholdet som en gave. Slik er det meningen at det skal fortsette gjennom hele livet. Grunnlaget er alltid Guds gave til oss, det skal vi slippe å gjøre oss fortjent til.

Derfor er *takknemlighet* den viktigste drivkraften for en kristen til å leve rett. Vi får tro på en Gud som tar i mot oss uansett hvem vi er og hva vi gjør. Han vil ha oss i sin store familie så lenge vi selv ønsker å høre til der. Den som forstår bare en flik av hvor utrolig det er, kjenner på en takknemlighet som gir lyst til å ikke skuffe denne gode Gud. Det er som forholdet mellom to som er forelsket: Fra begge sider legger de vinn på å gjøre det beste overfor hverandre! Og blant de gavene vi stadig får av Gud, er den kraften vi trenger for å leve bedre enn vi ellers ville klart: Kristus lever i oss (Gal 2,20), og Ånden skaper sine gode frukter i oss (Gal 5,18 og 22-23).

Det doble kjærlighetsbudet

Så til hovedsaken. Da Gud skapte mennesket, står det at vi ble plassert inn i tre ulike forhold (se 1 Mos 1,26-27): For det første ble vi skapt i Guds bilde, og det innebærer at vi fikk muligheten til å ha en spesiell kontakt med Gud. For det andre ble vi skapt som mann og kvinne, og det innebærer at vi ble skapt til å leve i fellesskap. For det tredje fikk vi oppgaven å råde over skaperverket.

Det er derfor svært naturlig at når Jesus blir spurt om hva som er det viktigste budet, så svarer han at det er å *elske Gud av hele sitt hjerte og sin neste som seg selv* (Matt 22,35-40). Det er å ta de to første av disse forholdene på alvor. Kristen etikk utmerker seg ved å konsentrere seg om denne hovedsaken, og nøye seg med ti bud som foretar en konkretisering av de viktigste måtene det kan leves ut på (ikke budene slik de står i Det gamle testamente, men slik Jesus og Paulus gjengir dem!).

I tillegg har Paulus mange formaninger å gi, og de består ofte i å tydeliggjøre hva nestekjærlighet betyr i den konkrete hverdagen. Dessuten er Jesu eget liv det store eksemplet for kristne. Den kjærligheten som han praktiserte overfor alle, er det en stor utfordring å leve opp til. Hovedsaken er altså klar: Det dreier seg om å møte mennesker i det virkelige livet med en forsmak av den kjærligheten som en gang skal fylle Guds framtid.

Det er også viktig å se at budet sier at vi skal elske vår neste *som oss selv*. Vi skal altså ikke bli så selvutslettende at vi ikke tar hensyn til egne behov. Gud unner oss et godt liv, fordi han er glad i oss og vil at vi skal oppleve det fint å leve. Dessuten er det slik at dersom vi forsømmer oss selv, har vi mindre overskudd til å hjelpe andre.

Paulus er også tydelig på denne konsentrasjonen om hovedsaken. I Romerne 13,8-9 skriver han: *Den som elsker sin neste, har oppfylt loven. For disse budene: Du skal ikke bryte ekteskapet, du skal ikke slå i hjel, du skal ikke stjele, du skal ikke begjære, eller hvilket bud det så er, sammenfattes i dette: Du skal elske din neste som deg selv.*

Vi må altså ikke tenke på disse budene som sure regler som en fjern Gud har sendt oss for å ta livets gleder fra oss. De er heller gitt oss av en god Gud som vil sette grenser rundt det livsrommet av frihet som vi skal få leve i. Jeg tror at de fleste som lengter etter dypere åndelighet, vil si at det er klokt å ikke ha andre guder enn den sanne Gud (1. bud) og at det hører med å ikke misbruke hans navn og å søke ham i en jevn ukerytme (2. og 3. bud). Jeg tror at de fleste som lengter etter rettferdighet vil si at vi har det godt sammen dersom ingen myrder eller stjeler (5. og 7. bud). Jeg tror at de fleste som lengter etter gode fellesskap vil sette pris på at barn ærer sine foreldre (4. bud), at ektepar holder sammen (6. bud), at man ikke lyver overfor hverandre (8. bud) og ikke misunner hverandre dypt (9. og 10. bud).

Men det er nok ikke alt folk flest vil være enige med kirken i. Opp gjennom hele kirkens historie har det vært slik at folk har reagert på at Bibelen setter klarere grenser rundt seksualiteten enn det som samfunnet ellers gjør. Dermed har kirken ofte blitt oppfattet som seksualfiendtlig. Til noen tider har nok det vært tilfelle, men ikke nå lenger. Det er ikke mange år siden at et stort kristent forlag gav ut ei bok med veiledning til et godt seksualliv. Tanken er at grensene skal verne om noe av det vareste og fineste som vi har fått av Gud, slik at vi kan nyte det på den måten vi liker det innenfor trygge rammer!

Forvalteroppdraget

Den tredje relasjonen som vi ble satt inn i ved skapelsen, var oppgaven i å ta vare på skaperverket. Det står ikke mye i Bibelen om hvordan vi skal gjøre det, så her er det meste overlatt til vårt modne, kristne skjønn. Men at oppgaven er viktig, ser vi av at den ble uttalt før mennesket ble skapt, nærmest som en begrunnelse for å skape oss!

Siden skjønnheten i naturen er noe som skal prege Guds nyskapte jord, er det viktig for oss å kjempe for at den bevares så langt

som mulig her vi lever nå. Fine naturopplevelser kan gi mennesker erfaringer av Guds nærvær. Jo mer vi lærer om samspillet i naturen, jo mer innsikt får vi i hva vi selv bør gjøre for å bevare den. Vi lever i en tid der vi på en dramatisk måte står i fare for å ødelegge livsgrunnlaget over store deler av jorden med den måten vi lever på. Når vi erkjenner at det er slik, er det selvsagt at det fører til at kristne står fremst i kampen for å gjøre de endringene som må til for å snu utviklingen. Vi kan godt kalle det nestekjærlighet overfor skaperverket og kommende generasjoner.

Misjonsbefalingen

Det oppdraget som har størst vekt i Det nye testamente ved siden av nestekjærlighetsbudet, er uten tvil misjonsbefalingen: *Gjør alle folkeslag til disipler* (Matt 28,19). Den finnes også med andre formuleringer i slutten av de andre evangeliene (Luk 24,47; Mark 16,15; Joh 20,21). Den finnes i starten på Apostelgjerningene som er fortellingen om hvordan misjonsarbeidet tok til og nådde helt til Roma (Apg 1,8 og 28,30-31). Misjonsiveren var noe av det som preget den første kirken klarest, og det er dette oppdraget som er hovedsaken i den femte akten av bibelens store drama: Jesu seier må gjøres kjent overfor alle folkeslag. Noen kristne får dette som heltidsoppgave, mens de fleste av oss støtter arbeidet med penger og forbønn, og kanskje også med personlig kontakt med misjonærer vi kjenner. Dessuten har vi ansvar for å gi troen videre her i landet, både til den neste generasjonen som vokser opp, og til de rundt oss som ikke tror.

Fra en side sett er dette en *vanskelig* tid å drive misjon i. Idealene om dialog og toleranse er så sterke i vestens kultur, at de kolliderer med tanken om at noe skulle være sant for alle mennesker. Ingen får lov til å tro at de har funnet en sannhet som de kan pådytte andre. Men dersom Gud virkelig har handlet inn i vår verden slik som den store bibelske fortellingen sier, så kommer vi ikke unna at Jesus er veien, sannheten og livet, og at ingen kommer til Far uten ved ham (Joh 14,6). Da har vi ikke noe valg, for vi kan ikke unndra oss oppgaven å la alle få mulighet til å få del i denne befrielsen? Så får vi utføre oppdraget på en måte som viser respekt for andres frihet!

Fra en annen side sett er dette en *spennende* tid å drive misjon i. Nå er det slik at de fleste misjonærer ikke lenger kommer fra Vesten, men fra Afrika og Østen. Nå er det slik at det ikke er så mange folkeslag igjen der det kristne vitnesbyrdet ikke lyder. Det legges planer for internasjonalt samarbeid for å nå disse i løpet av få år. Dessuten har man de siste årene vektlagt at misjon ikke bare består i å krysse internasjonale grenser, men også består i at kirken forsøker å nå ut i det nærmiljøet man er en del av for å nå de som fremdeles ikke tror. Man snakker om å ha en *misjonal* holdning til omverdenen.

Nestekjærlighet og vidsyn

I slutten av kapittel 5 formulerte jeg et *femte* svar på spørsmålet om hvordan kristen tro kan gi mening til livet vi lever. *Kristentroen gir mening, fordi den gir oss en fin balanse mellom fasthet og vidsyn.* Det som jeg har skrevet om kristent hverdagsliv, har understreket dette. Fordi Bibelen bare gir klare retningslinjer i de helt grunnleggende forholdene, er vi frie til å vurdere de fleste situasjonene i livet ut fra det modne, kristne skjønnnet som vi opparbeider oss.

Dermed kan vi se andre menneskers *behov*, og sette det de trenger i sentrum. Vi har ikke et regelverk av småbud som står i veien, og som er viktigere å oppfylle enn det som vi ser at andre trenger.

Vi har også all grunn til å være nysgjerrige på andre menneskers *innsikt* om livet. Vi har ikke svarene klare for alle livets forhold, og dermed vet vi at vi har mye å lære av alle mennesker med kunnskap om livets irrganger og mysterier. Dermed kan vi bli mennesker med vidsyn overfor det andre trenger og det de kan bidra med.

De viktigste tekstene til kristent hverdagsliv

Det doble kjærlighetsbudet:

Du skal elske Herren din Gud av hele ditt hjerte og av hele din sjel og av all din forstand. Dette er det største og første bud. Men det andre er like stort: Du skal elske din neste som deg selv. (*Matteus 22,37-39*)

De ti bud:

1. Du skal ikke ha andre guder enn meg.
2. Du skal ikke misbruke Guds navn.
3. Du skal holde hviledagen hellig.
4. Du skal ære din far og din mor.
5. Du skal ikke slå i hjel.
6. Du skal ikke bryte ekteskapet.
7. Du skal ikke stjele.
8. Du skal ikke tale usant om din neste.
9. Du skal ikke begjære din nestes eiendom.
10. Du skal ikke begjære din nestes ektefelle eller hans arbeidsfolk eller andre som hører til hos din neste. (*Bearbeidet etter 2 Mosebok 20,2-17*)

Misjonsbefalingen:

Jeg har fått all makt i himmelen og på jorden. Gå derfor og gjør alle folkeslag til disipler! Døp dem til Faderens og Sønnens og Den hellige ånds navn og lær dem å holde det jeg har befalt dere. Og se, jeg er med dere alle dager inntil verdens ende. (*Matteus 28,19-20*)

Forvalteroppdraget

Dere skal råde over fiskene i havet og fuglene under himmelen og alle dyr som det kryr av på jorden. (*1 Mosebok 1,28*)

Så tok Herren Gud mannen og satte ham i Eden til å dyrke og passe hagen. (*1 Mosebok 2,15*)

9. Grunnspørsmålene

Den siste delen av de kristne brillene er de svarene som kristne gir på livets fire grunnspørsmål. De er kortversjonen av innholdet i denne boka, og kan stå for seg selv til slutt som en oppsummering. De er samtidig et *sjette* svar på hvorfor kristen tro gir mening: *Kristendommen gir mening fordi den tolker livet på en måte som det går an å kjenne seg igjen i, og som gir mye håp for framtida!*

Hvem er vi?

Vi er pilegrimer som både er hjemme i den verden vi lever i, og samtidig fremmede her.

Vi er *hjemme* her, fordi vi er skapt av Gud med en enestående stilling i skaperverket. Vi er skapt til å ære Gud som den eneste sanne Gud, til å elske hverandre og til å forvalte naturens liv med ansvarlighet.

Samtidig er vi *fremmede* her, fordi vi er døpt inn i Guds kirke som er hans sanne folk i verden. Vi er et folk som atskiller oss fra andre både ved fortellingene og hovedskikkene vi lever av, og ved måten vi lever på.

Hvor er vi?

Vi er i en verden som er både god og ond.

Den er *god*, fordi det er en verden som Gud har skapt, som hans verden berører på mange måter, som han er glad i, og som han har betrodd oss å forvalte.

Samtidig er den *ond*, fordi vi engang gjorde opprør mot Gud med fatale konsekvenser som synd, forbannelse og død.

Hva er galt?

Ondskaper har for mye makt i verden og i oss selv.

Vi erfarer at ondskaper kommer *utenfra*, ofte fra Satan selv, og forhindrer oss i å virkeliggjøre den rettferdigheten, fellesskapsopplevelsen, åndeligheten og skjønnheten som vi lengter etter.

Vi erfarer også at ondskaper kommer *innenfra*, at det dypt i oss selv finnes drifter og lyster som trenger å temmes, og stolthet som trenger å lære ydmykhet.

Hva er løsningen?

Den består i en seier som allerede er vunnet, men ennå ikke helt fullført.

Den *avgjørende seieren er vunnet* gjennom Jesu død og oppstandelse. Guds redningsaksjon har passert den avgjørende fasen. Derfor inviteres alle mennesker nå til å bli med i kirken, Guds folk i verden, slik at de kan erfare hvordan Guds verden berører vår verden, særlig i de hovedskikkene kristne samler seg om.

Oppgaven med å *fullføre seieren pågår nå*. Nå bruker Gud sitt folk ved Åndens kraft til å gi en forsmak på Guds framtid, slik at den overlapper med vår nåtid på en måte som lar oss erfare Guds kjærlighet.

Vi ser fram til en dag da *jorden skal nyskapes*. Jesus vil komme tilbake både for å dømme verden, og for å forvandle jorden til et sted der Gud og mennesker kan leve sammen fullkomment slik at alle lengslene blir oppfylt.

Samtalespørsmål

Dersom noen ønsker å bruke denne boka som utgangspunkt for samtale i en gruppe, kan man f.eks. ta for seg to og to kapitler ut fra følgende spørsmål:

Kap 1: Lengslene

- a) Er dere enige i at det hører med til det sant menneskelige å kjenne på slike lengsler som beskrives i dette kapitlet?
- b) Hvilke lengsler kjenner dere dere mest igjen i? Hva tror dere om lengslene hos folk flest?
- c) På side 13 gis det første svaret på hvordan kristen tro kan gi mening til livet. Trenger norske kristne å vektlegge dette mer enn man ofte gjør?

Kap 2: Berøringene

- a) Er det klart for alle i gruppen hva som er forskjellen på Panteisme, Deisme og kristendom? Samtal om det som måtte være uklart.
- b) I Bibelen fortelles det mange ganger om hvordan Guds verden har berørt vår verden. Hvilke erfaringer med det guddommelige har dere gjort? Hvilken type religion passer de best til?
- c) På side 19 gis det andre svaret på hvordan kristen tro kan gi mening til livet, og det utdypes i to avsnitt etterpå. Ser dere de samme fordelene ved kristendommen som religionstype?

Kap 3: Forsmakene

- a) Gud vil oppfylle de indre lengslene en gang i framtiden, når han oppretter sitt evige rike. På hvilken måte kan et slikt håp påvirke det livet dere lever nå?
- b) Gud vil også bruke oss som medarbeidere for å gi andre mennesker forsmaker av oppfyllelsen som skal komme. Hvordan kan han bruke dere i den hverdagen dere lever i?
- c) Denne boka legger mest vekt på det gåtefulle ved Jesu død. Kjenner dere til måter å forklare Jesu død på som kan være til hjelp for tanken?

Kap 4: Rollene

Samtal om de ulike rollene en for en. Hva opplever dere som godt ved å gå inn i de rollene, og hva opplever dere som utfordrende og fremmed?

Kap 5: Brillene

Når denne boka bruker bildet av ”briller” i stedet for å bruke ord som ”verdensbilde”/”livssyn”/”verdensanskuelse”/”fordommer” eller liknende, er det for å få fram to hovedpoeng:

- a) Ingen av oss kan se på verden på en nøytral måte, fordi vi alle er preget av det vi har lært og opplevd i livet.
- b) Briller er like i grunnstrukturen, men ulike i innfatning og glass. Slik er det også med et livssyn.

Er det viktig å erkjenne dette? Er dere enige i at det hjelper oss til å vise vidsyn og å gi hverandre frihet? Hva er deres erfaring med kristne miljøer, er man flinke nok til å gi hverandre frihet?

Kap 6: Fortellingene

- a) Gå gjennom de ulike aktene i *Dramaet om befrielsen av skaperverket* en for en. Samtal om hvordan det som fortelles kan hjelpe oss til å leve i hverdagen.
- b) Hvilken enkeltfortelling i Bibelen er det som har vært til mest hjelp eller inspirasjon i livet for deg?

Kap 7: Hovedskikkene

- a) Les de tre første avsnittene i *Betydningen av hovedskikkene* på side 50. Er dere enige i at ytre skikker er viktige for å støtte opp om troens indre liv? Hvorfor/hvorfor ikke?
- b) Gå gjennom de ulike hovedskikkene en for en. Samtal om hvordan de kan hjelpe oss til å holde kontakten med Gud i det vanlige livet.
- c) Hvilken hovedskikk er det som hjelper deg mest i det livet du lever?

Kap 8: Hverdagene

- a) Se på tekstene i boksen på side 72. Synes dere at alt som står her er like viktig? Hvorfor? Dersom dere mener at noe er viktigere enn det andre, eller at noe er lite viktig, hvorfor mener dere det?
- b) Dersom dere lever etter det som står på den siden, synes dere at det gir dere tilstrekkelig frihet til å leve slik som dere ønsker det?
- c) Innholdet i kapitlet sammenfattes i det siste avsnittet *Nestekjærlighet og vidsyn* på side 71. Noen ønsker seg regler for det meste, for det gir større trygghet. Andre ønsker å leve i frihet hele tiden, for det er mer spennende. Dette avsnittet peker på en mellomvei. Hva synes dere er det klokeste?
- d) Samtal om hva det er viktig for kristne å kjempe mot og forsake, med utgangspunkt i de siste linjene på side 66.

Detaljert innholdsliste

Del I Sant menneske	7
1. Lengslene.....	7
Lengselen etter <i>rettferdighet</i>	8
Lengselen etter <i>felleskap som fungerer</i>	9
Lengselen etter <i>åndelighet</i>	10
Lengselen etter <i>skjønnhet</i>	11
Det sanne mennesket	12
2. Berøringene	14
Mange tror at alt er Gud (Panteisme)	14
Mange tror at Gud ikke bryr seg (Deisme)	16
Kristne tror at Guds verden berører vår verden.	17
Guds rike er nær	18
3. Forsmakene	21
Befrielse og framtidshåp i Det gamle testamente.....	21
Jesus og Israels håp.....	24
4. Rollene	28
Barnet	28
Pilegrimen.....	30
Medarbeideren.....	32
Tilbederen	33
 Del II: Sunt vidsyn	 35
5. Brillene.....	35
6. Fortellingene	39
De små fortellingene	40
Dramaet om befrielsen av skaperverket.....	40
Det evige forspillet og etterspillet	41
Første akt: Skapelsen (<i>1 Mosebok 1-2</i>).....	42
Andre akt: Syndefallet (<i>1 Mosebok 3-11</i>).....	43
Tredje akt: Israels historie (<i>Resten av Det gamle testamente</i>).....	44
Fjerde akt: Jesus-historien (<i>Evangeliene i Det nye testamente</i>).....	45
Femte akt: Åndens og misjonens tid (<i>Resten av NT</i>)	46
Sjette akt: Jesu gjenkomst (<i>Johannes Åpenbaring 19-20</i>).....	47
Betydningen av fortellingene	47
Hovedlærdommer fra <i>Dramaet om befrielsen av skaperverket</i>	48
7. Hovedskikkene	49
Betydningen av hovedskikkene	50
Felleskapet.....	51
Dåpen	52
Bibelen.....	54

Bønnen	55
Nattverden	57
Trosbekjennelser	58
Søndagen	58
Jul, påske og pinse	59
Kirkehuset og kirkerommet	60
Salmebok og sangbok	61
Skriftemålet	61
Sykesalving	62
Skikker for alle kristne	64
Oppsummering av hovedskikkene	63
8 Hverdagene	65
Forsakelse og hengivelse	66
Lydighet og frihet	67
Fortjeneste eller takknemlighet?	67
Det doble kjærlighetsbudet	68
Forvalteroppdraget	69
Misjonsbefalingen	70
Nestekjærlighet og vidsyn	71
De viktigste tekstene til kristent hverdagsliv	72
9 Grunnspørsmålene	73
Samtalespørsmål	75
Detaljert innholdsliste	78
Hovedkilder	80

Hovedkilder

Som jeg skrev i forordet, har jeg hentet hovedstrukturen i boka fra den kjente engelske forskeren og forfatteren N. T. Wright:

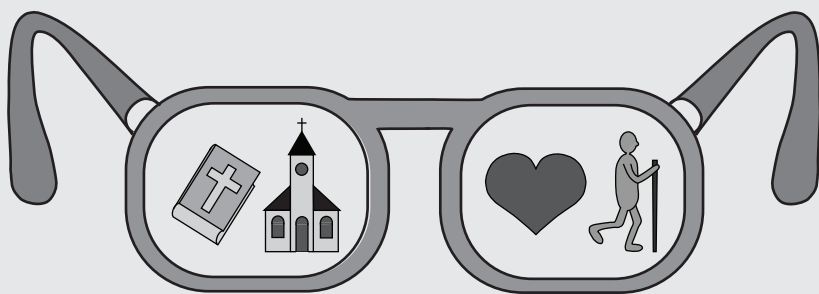
Til grunn for første halvdel av boka ligger tanker fra boka *Simply Christian. Why Christianity Makes Sense* (HarperSanFrancisco 2006). (På norsk kan tittelen oversettes til: *Rett og slett kristen. Hvorfor kristendommen gir mening.*) Noen mener at denne boka kommer til å bli en verdenskjent klassiker. Jeg blir ikke overrasket dersom det skjer. Fra den boka har jeg hentet strukturen med de fire lengslene (han kaller dem *echoes of a voice*), berøringene og forsmakene (han kaller dem *overlaps*), og også strukturen til mye av innholdet i de avsnittene. Boka anbefales til alle som leser bøker på engelsk. Kanskje kommer det en skandinavisk oversettelse med tiden? Følg med på internett!

Inspirasjonen til andre halvdel av boka kommer fra to avsnitt i en annen bok han har skrevet: *The New Testament and the People of God* (I serien *Christian Origin and the Question of god*, vol I. SPCK: London. 1992). Modellen for hva de kristne brillene består av finnes på sidene 109-26 (han kaller det *world-view* og hovedskikkene kaller han *symbols*), mens tanken om at vi er skuespillere i en ufullført akt i et stort drama er hentet fra sidene 139-43. Dette er en tung, vitenskapelig bok om jødisk tro på Jesu tid, som ikke er egnet for den som interesserer seg for de temaer som er framme i min bok.

På hvilken måte kan kristentroen gi mening til livet? Et slikt spørsmål kan det gis mange svar på. Denne vesle boka svarer på to måter:

Først griper den tak i indre lengsler etter et bedre liv som vi alle kan kjenne på i ny og ne. Den forsøker å vise hvordan kristen tro handler om å oppfylle dem på dobbelt vis. Det handler hele tiden om det sanne livet som vi lever i hverdagen. Det handler om å strekke seg mot lyset, samtidig som man lever et jordnært liv.

Dernest tar den for seg de "brillene" som vi ser verden gjennom, og forsøker å vise hvordan kristne briller gir et sunt syn på hverdagen og et vidsyn overfor andre. Selv om denne boka er trykket i grått og svart-hvitt, inviterer den til et liv med mange farger.

Kjell Arne Morland er prest i Melhus, og har vært det i 12 år. Han har også skrevet bøker med beskrivelser av pilegrimsturer i Melhus kommune.

Han har hentet inspirasjon til denne boka fra England, nærmere bestemt fra forfatterskapet til N.T. Wright, som er en svært kjent forfatter på de kanter. Håpet er at friske innspill utenfra kan hjelpe oss nordmenn til å se nye sider ved det å leve som en kristen i hverdagen.